

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА
05 Број: 06-5848/2021
18. јун 2021. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 18.06.2021

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
03	02-1120/21		

ПРЕДСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

БЕОГРАД

Поштовани,

Влада Републике Србије предлаже председнику Народне скупштине да у складу са чланом 119. ст. 2., 4. и 6. Пословника Народне скупштине („Службени гласник РС”, број 20/12 – пречишћен текст) сазове Посебну седницу Народне скупштине на којој ће се народним посланицима обратити председник Републике Александар Вучић и на којој ће бити разматрани Извештај о раду Канцеларије за Косово и Метохију (у периоду од маја 2019. године до јуна 2021. године) и Извештај о преговарачком процесу са Привременим институцијама самоуправе у Приштини од маја 2019. до 15. јуна 2021. године.

С поштовањем,

4100321.004/20

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА**

**КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ
И
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КООРДИНАЦИОНЕ ПОСЛОВЕ
У ПРЕГОВАРАЧКОМ ПРОЦЕСУ СА ПРИВРЕМЕНИМ
ИНСТИТУЦИЈАМА САМОУПРАВЕ У ПРИШТИНИ**

**ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГОВАРАЧКОМ ПРОЦЕСУ
СА ПРИВРЕМЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
САМОУПРАВЕ У ПРИШТИНИ**

ОД МАЈА 2019. до 15. ЈУНА 2021. г.

Београд, 15. јун 2021. године

САДРЖАЈ

I Увод	1
II Ангажовање у преговарачком процесу - активности	10
III Активности у оквиру припреме и реализације преговора.....	12
Заједница српских општина	12
Полиција	13
Правосуђе	14
Енергетика.....	15
Телекомуникације.....	20
Катастар.....	20
Дипломе	21
Слобода кретања.....	22
Регионално представљање	23
Званичне посете и официри за везу	24
Интегрисано управљање прелазима (<i>IBM</i>)	26
Осигурање возила	29
Мост и „Парк мира“ у Косовској Митровици	29
Цивилна заштита	31
Споразуми и дијалог привредних комора	33
Транспорт опасног терета.....	34
Нестала лица	35
Интерно расељена и избегла лица (ИРЛ).....	36
Економска сарадња.....	36
IV Збирни преглед постигнућа рада Канцеларија.....	37

Преговарачки процес са Привременим институцијама самоуправе у Приштини

I Увод

Претходни извештај о преговарачком процесу са ПИС у Приштини у оквиру Дијалога Београда и Приштине поднесен је Народној Скупштини Републике Србије у мају 2019. године, када је тај процес већ пуних шест месеци – од 21. новембра 2018. године - био у потпуном прекиду услед завођења дискриминаторних царинских такси Приштине од 100% на робу која на КиМ долази из централног дела Републике Србије. У том смислу, корисно је подсетити се да је Приштина као непосредан повод за предузимање овог корака означила „деструктивну спољну политику Србије“, која је у периоду пре завођења тих такси обезбедила повлачење признања тзв. независности „Косова“ од стране 13 држава и која је онемогућила покушаје њеног учлањења у *INTERPOL* и *UNESCO*. Овај нечувени поступак, којим су најдиректније прекршени споразум *CEFTA*, Споразум о стабилизацији и придруживању Приштине и ЕУ, као и споразуми који регулишу питања слободе трговине из Дијалога, приморао је Београд да услови наставак Дијалога повлачењем наведених мера Приштине.

Иако се очекивало да ће међународни фактор у разумном периоду обезбедити укидање поменутих антицивизацијских мера Приштине, то се није догодило ни више од годину дана од подношења поменутог извештаја Народној скупштини Републике Србије. Промену у том погледу нису донели ни превремени избори који су у Покрајини одржани у октобру 2019. године, иако су на њима као победници изашле албанске партије које нису учествовале у претходној покрајинској влади која је покренула царински рат против српске робе. Штавише, „прва“ влада Аљбина Куртија, која је наследила Харадинајеву владу, за време свог краткотрајног мандата додатно је пооштрила царински ембарго кроз увођење политике „реципроцитета“ у трговинским односима према Београду. Наведеним мерама „реципроцитета“ Приштина је формално затражила да Република Србија призна тзв. независност „Косова“ пре него што преговори уопште могу да буду настављени. Конкретно, Куртијева влада је наведеном политиком затражила да релевантни државни органи на царинским декларацијама и другим документима која прате робу са/на простор Косова и Метохије морају да у службеној употреби прихвате коришћење за српску страну неприхватљиву ознаку лажне „Републике Косово“.

Београд ни на који начин није желео ни да разматра ову врсту ултиматума па су самом том чињеницом канцеларије и други државни органи због тога наставиле да од релевантних међународних фактора захтевају да обезбеде да Приштина поштује постигнуте регионалне и договоре из Дијалога који се односе на слободу трговине. Непостојање могућности за промену принципијелног става Београда према потреби уклањања наметнутих баријера за наставак разговора, као и спознаја да њена политика почиње да јој наноси озбиљну штету у међународној заједници нагнало је Приштину да по овом питању најпосле промени став. То није учинила та тзв. „прва“ Куртијева влада, која је управо на овом питању изгубила подршку у скупштини, већ је то учинила влада његовог наследника Абдулаха Хотија, која је 6. јуна 2020. године формално суспендовала поменуте рестриктивне мере против српске робе.

Тиме су и званично створени услови за наставак Дијалога, на чијем је поновном, што скоријем, покретању српска страна инсистирала од самог почетка наметнутих царинских блокада. Податак о укидању наметнутих дискриминаторних приштинских

мера против српске робе не би био потпун уколико не бисмо истакли да је до таквог расплета дошло првенствено захваљујући иницијативи Француске и Немачке, као водећих чланица ЕУ, али и уз додатни подстрек Сједињених Америчких Држава, које су се као спољни актер ангажовале по том питању са циљем релаксирања односа и обнове поверења две стране.

Иако је Дијалог обновљен недуго потом, у јулу 2020. године, почетни залет и ентузијазам у смислу очекиваног брзог напретка по суштинским питањима анулиран је готово упоредо са рестартовањем процеса. У том смислу, свакако да је одређени ограничавајући ефекат испољила заинтересованост посредничке стране за променом дотадашње методологије вођења преговора. Конкретно, Специјални представник ЕУ за Дијалог Београда и Приштине г. Мирослав Лајчак је у више наврата исказао тежњу да формално успостави принцип по којем „ништа није договорено док све није договорено“, а који конкретно значи да би ради успешности Дијалога до даљег требало оставити по страни сва до сада нерешена и спорна питања. Према тој замисли, та актуелна спорна питања би се накнадно решавала у ширем оквиру евентуалног тзв. Свеобухватног споразума – у којем би била решавана и сва друга питања која до сада нису била предмет Дијалога.

Имајући у виду да је Београд, за разлику од Приштине, испунио све своје обавезе из до сада закључених споразума, није тешко претпоставити зашто српска страна читавим током овог извештајног периода није исказала сагласност са овом методологијом и зашто је наставила да доследно инсистира на потреби стриктног испуњавања свих споразума који су претходно постигнути у Дијалогу. Дакле, као страна која је испуњењем апсолутно свих својих обавеза из досадашњег тока преговора - а која притом није остварила интересе који су јој гарантовани до сада постигнутим споразумима - Београд је из позиције пуног политичког, правног и моралног кредибилитета од обнављања преговора 2020. године до последњег састанка у Бриселу пре недељу дана заступао став да је промена правила током самог процеса преговора - и то искључиво на штету стране која је испунила све обавезе - апсолутно неприципијелна, нелегитимна, па и неетична.

Што се тиче динамике разговора у обновљеном Дијалогу, она је нумерички била на задовољавајућем нивоу, посебно ако имамо у виду поменути проблематику везану за припрему састанака у светлу различитог виђења методологије вођења преговора, као и застој који је уследио након што су у Покрајини расписани превремени избори за органе ПИС.

У том смислу, од првог састанка на високом нивоу 16. јула 2020. године, на којем је формално обновљен Дијалог, одржано је укупно 12 рунди разговора. Међутим, упорно инсистирање српске стране у припремама свих ових састанака, да питање успостављања Заједнице српски општина (надаље: ЗСО) треба да буде прва и приоритетна тема разговора у наставку Дијалога, поново је нажалост остало без позитивног одговора и посредничке и друге стране.

Уместо тога, посредничка страна је у првом делу обновљеног Дијалога, током 2020. године, настојала да обезбеди сагласност да се питање ЗСО решава кроз „утапање“ у једну ширу тему под називом „права невећинских заједница“, у оквиру

које би природно требало да се разговара о новим уступцима двеју страна у контексту утврђивања додатних права српског народа на КиМ. У том смислу, Београд би за преузимање нових обавеза - које као и све друге увек и доследно испуњава - по логици ствари требало да добије неко ново обећање да ће друга страна испунити свој део неких нових обавеза. То напосто није било реално очекивање у ситуацији када управо та друга страна пуних осам година отворено и јавно одбија да испуни оно што је претходно потписала, при томе не трпећи апсолутно никакве последице од ЕУ, као посредника и гараната договореног.

Из наведеног је сасвим јасно због чега Београд није могао да прихвати овако постављен оквир преговора о питању ЗСО и због чега је до данас наставио да инсистира на ставу да је испуњавање свих претходно постигнутих споразума, а у првом реду оних који регулишу питање ЗСО, природни услов за могућност разматрања евентуалног „подизања“ преговора на неки виши ниво разговора у којем би се на свеобухватан начин регулисали односи Београда са покрајинским институцијама.

Упркос томе, посредничка страна је током 2020. године у највећој мери занемаривала чињеницу да је Дијалог од 2013. године суштински у пролонгираној кризи управо због заобилажења проблема везаног за приштинско одбијање испуњења обавеза по питању ЗСО. Међутим, важно је истаћи да је српска страна - и поред ове начелне замерке - захвална што су ЕУ посредници током 2020. године напоскон уважили њене дугогодишње захтеве за увршћивањем у Дијалог изузетно важних питања несталих, интерно расељених и избеглих лица (Надаље: „ИРЛ“), економске сарадње, као и питања имовине и финансијских потраживања.

У том смислу, најпре су покренути разговори о питањима која се тичу **несталих, интерно расељених и избеглих лица као и економске сарадње**. Током јула и августа 2020. године, у оквиру више рунди разговора на високом и техничком (експертском) нивоу, вршена је размена мишљења и ставова о кључним елементима које би требало да садрже крајња решења по овим питањима. Та интензивна активност напоскон је резултирала усаглашеним (не и финално договореним) документима који се тичу сарадње две стране у оквиру три наведене теме.

Када је реч о питању несталих лица, стране су се усагласиле да се ово питање решава кроз неометан приступ локацијама за које постоји сумња да се на њима налазе гробнице са посмртним остацима несталих, затим кроз међусобну и сарадњу са релевантним међународним субјектима у идентификацији посмртних остатака, као и кроз обезбеђивање приступа релевантним архивским документима који би могли да расветле судбину несталих. Кључни проблем овог усаглашеног документа односи се на крајње уопштен начин дефинисања релевантних архива кроз „приступ свој доступној домаћој и међународној документацији“, јер се овом језичком конструкцијом по аутоматизму обухватају архиви Републике Србије као међународно-правног субјекта, што није случај са Приштином, која представља територију која се налази под привременом међународном управом.

Самим тим, овај документ не обухвата архиву терористичке „Ослободилачке војске Косова“ (ОВК) – за коју Приштина тврди да не постоји – што је за Београд неприхватљиво. Такође, документ не предвиђа формирање и почетак рада Заједничке

комисије за имплементацију. Због свега тога, српска страна не верује да усаглашени документ може истински решити питање несталих, посебно када се има у виду динамика његове примене. Зато ће наставити да инсистира да се у крајње решење уврсте и следећи суштински елементи: 1) јасно одређење ко, под којим условима, на који начин и којим све архивама може приступити, 2) делотворне оперативне и стручне надлежности и обавезе за тела која се баве имплементацијом договора о несталима, и 3) јасне и обавезујуће рокове за почетак и завршетак имплементације оног што је договорено.

Иако се током обновљеног Дијалога од стране ЕУ посредника инсистирало на предлагању документа којим би се проблем решавања питања ИРЛ формално ставило на терет обе стране, српска страна то категорички одбија образлажући свој став чињеницом да она ни на који начин не може бити одговорна за ниску стопу одрживог повратка ИРЛ већ да је Приштина та која има обавезе да им обезбеди све потребне услове за безбедан повратак и живот на њиховим огњиштима. У основном делу предложеног документа, постављена су начела која су до те мере уопштено формулисана да практично онемогућавају операционализацију кроз за то посебно предвиђени Акциони план. У том контексту, приступ ЕУ је фактички идентичан приступу Приштине у протеклих 20 године, јер се заснива на општем теоријском заснивању решења овог врло сложеног проблема на општечовечанским начелима којима се позивају ИРЛ да се слободно врате и да ће неодређени субјекти у неодређено време и на неодређени начин учинити све да би та лица на сваки начин била заштићена и логистички подржана у намери да остваре одржив повратак и нормалан живот.

Српска страна је у више наврата указала да не верује у успех таквог приступа - који у начелу није и не може да буде споран – јер се њиме у потпуности занемарује практична страна проблема повратка ИРЛ. Примера ради, на тај начин се игнорише чињеница да је управо поступање институција ПИС у Приштини кључни разлог за одсуство повратка, јер управо ти субјекти на КиМ генеришу и/или толеришу физичко и имовинско-правно насиље према повратницима. Повратници се веома често хапсе под изговором оптужби за наводне ратне злочине и фактички се онемогућавају у настојањима да створе услове за економску одрживост након повратка. Због тога, КиМ је и даље територија на коју се у светским оквирима вратио најмањи број прогнаних лица.

У прилог томе говоре и подаци о броју етнички мотивисаних напада којих је само у овом извештајном периоду забележено 183. Од тога, 26 пљачки и уништавања имовине, 26 напада на културно-историјске споменике, верске објекте и гробља, 95 провокација и претњи, 14 физичких напада и 2 оружане провокације. Током ових напада повређено је 39 Срба, запаљено је оштећено и опљачкано 48 кућа и помоћних објеката, оштећено је 57 верских објеката, културно-историјских објеката и гробаља као и 4 школе.

Због свега наведеног, српска страна и даље сматра да решење овог питања мора да почива на конкретним релевантним међународно-правним документима СБ УН, ЕУ, Савета Европе итд., као и да буде операционализовано кроз одговарајући и детаљно разрађени покрајински „Закон о повратку“. Захтев Београда, у том смислу, је детаљно и исцрпно формулисан у предлогу који је предочен ЕУ, а он укључује јасно одређење конкретних механизма који морају да буду гарантовани поменутих актом ПИС у

Приштини. Речју, ради се о српским захтевима да право на повратак ИРЛ и свих њихових потомака буде трајно гарантовано и да они имају потпуну слободу да одаберу да ли ће се вратити у места из којих су прогнани или у неко друго место на КиМ. Ти захтеви се односе и на потребу успостављања посебног механизма унутар полицијских и правосудних структура ПИС у Приштини, које ће се директно бавити заштитом безбедности и права повратника (посебна правна заштита, максималне казне за лица која би учинила прекршаје и злочине против популације ИРЛ, итд.), конкретно прописаним износом трајне алокације финансијских средства из буџета ПИС у Приштини за социјалну и економску самоодрживост повратника у Покрајини, као и олакшан приступ свим административним и социјалним функцијама.

По питању економске сарадње, стране су се сагласиле у вези остваривања што интензивније међусобне кооперације у циљу побољшања животног стандарда свих људи. Постигнута је начелна сагласност да договор о овом питању обухвати све споразуме постигнуте током Дијалога, а посебно оне који се односе на регулисање слободног протока људи, робе, услуга и капитала. Према тој замисли, сарадња две стране у оквиру ових споразума би требало да буде проширена сарадњом на кључним инфраструктурним и инвестиционим пројектима, стварањем поједностављених процедура за вршење електронских плаћања, као и несметаним оснивањем и функционисањем компанија једне стране у оквиру надлежности друге стране, у складу са важећим прописима. Кључни проблем по питању економске сарадње је што Стални комитет, који је предвиђен као механизам за имплементацију договореног, нема јасно дефинисане задатке, обавезе и овлашћења, динамику и начин рада, као и рокове за примену договореног. Отуда се предлог ЕУ исцрпљује у договору који заправо значи само да су се две стране договориле да о економској сарадњи разговарају у оквиру Сталног комитета по закључењу договора о овом питању.

Након разговора о ова три питања, на састанку на високом нивоу почетком септембра 2020. године су отворене и две нове теме – финансијска потраживања и имовина. Иако су ставови обе стране у неким аспектима приближени током разговора који су вођени у периоду септембар-децембар 2020. године, и даље постоје суштински размимоилажења по питању финансијских потраживања и имовине. У том смислу је потребно посебно нагласити важност питања имовине, које је „садржано“ као тзв. претходно питање у скоро свакој другој теми преговарачког процеса.

Међутим, по овим веома комплексним питањима није постигнуто ни минимално приближавање ставова са ПИС у Приштини све до последњег састанка који је у Бриселу крајем децембра 2020. године одржан на техничком нивоу. Услед тога, српска страна је – након што су преговори поново „паузирани“ пошто је 21. децембра изгласано неповерење покрајинској влади – предложила ЕУ посредницима да се решавање питања имовине и финансијских потраживања привремено остави по страни док најпре не буду решена кључна спорна питања и имплементирани сви до сада постигнути споразуми, што се у првом реду односи на питање ЗСО.

Када је о том проблему реч, разговори о имплементацији свих споразума који регулишу формирање ЗСО нису покренути ни након обнављања Дијалога половином 2020. године због отвореног јавног одбијања Приштине да у њима учествује. Та чињеница је природно појачала кредибилитет тврдњи српске стране да нерешавање

овог питања суштински узрокује застоје у примени раније постигнутих споразума и да док оно не буде затворено није могуће обновити кредибилитет друге стране као преговарача са којим се могу закључивати евентуални нови споразуми са новим обавезама по другим питањима.

Међутим, актуелна покрајинска влада - тзв. „друга“ влада Аљбина Куртија, која је на власт дошла убедљивом победом на фебруарским изборима у Покрајини – према овом питању заузела је још непомирљивији став од свих својих претходника. Штавише, њен председник је на разговорима који су 15. јуна 2021. године одржани у Бриселу у службеном капацитету истакао да нема намеру да имплементира договоре који регулишу ово питање, као ни све друге које су претходне привремене покрајинске администрације закључиле у Дијалогу. Посебан проблем у том смислу представља то што Курти ово питање директно политички експлоатише како би пред сопственим бирачима и народом оправдао своје уобразиље о некаквој српској завери против косметских Албанаца, чији је центар званични Београд, а експоненти Срби који живе у Покрајини. Ради се о веома опасном приступу, који све непосредније угрожава српско становништво Покрајине, али и клирике и објекте Српске православне цркве, али и друге објекте културне и сакралне баштине Срба са КиМ.

Премда се ради о Куртијевој антисрпској фикцији, сама чињеница да на њој толико инсистира уверљиво потврђује да је постојање ЗСО заиста нужно – и као механизма заштите колективних права и опстанка српског народа у Покрајини, али и као политичког субјекта чија би институционална позиција у покрајинском систему могла да олакша примену свих других до сада неиспуњених приштинских обавеза из претходних споразума постигнутих у Дијалогу.

По питању имплементације дела до сада договорених споразума у Дијалогу, који већ имају устаљену динамику реализације и који се одвијају суштински независно од преговарачког процеса, значајно је напоменути да су две стране у условима пандемије COVID-19 мање-више успешно примењивале споразуме који се тичу слободе кретања и *IBM* током 2020. године. Позитиван помак током 2020. године регистрован је посебно у оквиру имплементације Споразума о *IBM* на ЗТП Мердаре, који се налази у надлежности приштинске стране. У том контексту, службеници српске стране на ЗТП Мердаре су током те године прешли из старих контејнера у нови административни објекат, након чега је *UNOPS* реализовао преостале радове на овом прелазу. У вези примене поменутог споразума, током извештајног периода остварен је и конкретан напредак кроз усаглашавање ветеринарских сертификата за храну за кућне љубимце и сертификата за испоруку домаћих говеда за приплод и/или тов.

Међутим, проблеми у областима *IBM* и слободе кретања су обновљени недуго по конституисању нових покрајинских власти почетком 2021. године. У том смислу, Приштина је у првој половини текуће године више наврата без икаквог разумног објашњења онемогућила улазак на КиМ аутобуским превозницима и бројним грађанима који су по разним основама желели да посете Покрајину. Ова пракса директног кршења поменутих споразума и беспотребног малтретирања обичних грађана посебно се интензивирала како се приближавала нова рунда Дијалога на високом политичком нивоу, која је напослетку одржана 15. јуна 2021. године. Узимајући у обзир крајње ригидан и конфронтирајућ став који је приштинска страна заузела на том

састанку како би минирала Дијалог, јасно је којим мотивима је била руковођена у предузимању описаног кршења принципа слободе кретања и релевантних споразума из Дијалога.

Нажалост, онемогућавање слободе кретања од стране Приштине се током извештајног периода није ограничило само на грађане, већ је у једнакој, ако не и већој, мери неоправдано примењено против званичника Републике Србије – чији боравак на простору Покрајине је регулисан посебним Договором о регионалном представљању. У том смислу, Приштина је у два наврата одбила да одобри посету директора канцеларије за Косово и Метохију г. Петра Петковића, иако по поменутом договору она на то нема право. Наиме, Приштина према члану 3 тог споразума нема могућност ни да одобрава ни да забрани главном преговарачу српске стране на техничком нивоу да уђе на простор Покрајине, већ може само да прими к знању најаву посете која садржи „логистичке информације како би се омогућила припрема посете“.

Приштина је овај Договор током извештајног периода прекршила у још неколико наврата кроз забране посета других српских званичника. Најновији и свакако најнесхватљивији потез Приштине у овом контексту одиграо се 10. јуна 2021. године, када је улазак у Покрајину онемогућен проф. др Дарији Кисић-Тепавчевић, министарки за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у Влади Републике Србије. Она је том приликом на простор Покрајине путовала у приватном својству професора на Медицинском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, где је путовала како би извршила своје радне дужности универзитетског професора и омогућила студентима епидемиологије да полажу испит из те области. Међутим, иако ова посета није имала никакав политички предзнак и иако је била благовремено, детаљно и уредно најављена у складу са процедурама из Договора, Приштина ју је без икаквог образложења одбила.

Међутим, кључни проблем у погледу имплементације преосталих споразума суштински остаје то што су све нереализоване обавезе из тих споразума оне које је на себе преузела Приштина. Она је те обавезе и током овог извештајног периода „по обичају“ или отворено одбацивала, или их формално прихватала, а суштински опструисала на сваки могући начин. Упечатљиви примери за ову тврдњу су имплементација Споразума о правосуђу, где Приштина одбија да изврши обавезу формирања већа са већином српских судија у тзв. Специјалном одељењу Апелационог суда у Приштини и немогућност довршетка примене Споразума о мосту, где Приштина одбија да кроз своје прописе формализује административну поделу једне руралне катастарске општине између Северне и Јужне Митровице, коју је пре више од три године, и то према властитим прописима, сама фактички спровела.

Услед свега наведеног, српска страна је и током овог извештајног периода значајан део пажње посветила деловању према међународним субјектима и јавности, којима је непрестано презентовала и разобличавала конкретне поступке Приштине којима се подрива кредибилитет и одрживост преговарачког процеса. У том смислу, Београд је спремно одговарао на свако од бројних приштинских кршења споразума из области енергетике, диплома, катастра, слободе кретања, полиције, цивилне заштите, главног моста у Косовској Митровици, званичних посета и свих других области у којима Приштина врши опструкцију договореног.

Посебан проблем, са којим се српска страна суочава у континуитету и који је био веома изражен и током овог извештајног периода, је што се системски проблеми из Дијалога по правилу директно транспонују на покрајинској политичкој сцени у форми грубих антисрпских политичких провокација које приштински званичници користе искључиво за позиционирање у албанском бирачком телу. Јачина тих провокација је током протеклог извештајног периода достигла један виши ниво услед изражене политичке нестабилности у припреми протеклих покрајинских избора и у том смислу су посебну забринутост произвели приштински акти нарушавања заштићене зоне око манастира Високи Дечани, бројни напади на Србе, посебно на повратнике у Метохији и другде, као и на пласирање информација да српска страна крши договоре и да са Приштином преговара о признању њене лажне „државности“.

Управо супротно, српска страна је читавим током овог извештајног периода и обновљеног Дијалога доследно инсистирала на стриктном поштовању свега што је у преговарачком процесу договорено. То је чинила и у припреми разговора на високом политичком нивоу са новим покрајинским властима - који су се од конституисања нових привремених власти у Приштини динамично водили са ЕУ посредницима и другим заинтересованим актерима – и тај став је поновила и на самим разговорима које је 15. јуна 2021. године са представницима ЕУ и ПИС у Приштини у престоници ЕУ и Белгије водио председник Републике као главни српски преговарач. Битно је истаћи да Београд делује на описани начин не само зато што је поуздан, кредибилан и предвидив партнер, већ и зато што верује да су управо договори из Дијалога најчвршћи гарант заштите Срба у Покрајини и очувања државног суверенитета и територијалног интегритета.

Имајући то у виду, важно је нагласити да су перспективе преговарачког процеса умногоме „замагљене“ ригидним и конфронтирајућим ставовима нових приштинских власти, који су дефинитивно и службено потврђени на поменутом последњем састанку у оквиру Дијалога на високом политичком нивоу. Из те перспективе, очито је да Приштина суштински не жели компромисе и разговоре, већ да је њен једини циљ симулација преговора на начин који би нагнао Београд да одступи из преговарачког процеса. У том случају, српска страна би готово извесно преузела кривицу за неуспех преговарачког процеса и омогућила Приштини да још оштрије врши притисак на српски фактор у Покрајини. Пошто то несумњиво није у интересу Републике Србије и њених грађана, такав сценарио који прижељкују екстремне приштинске власти се сигурно неће десити. Сасвим супротно, српска страна ће још снажније наставити борбу за мирно и цивилизовано решење свих проблема који постоје у односима са привременим властима у Покрајини, а који легитимно могу бити решавани само у оквиру Дијалога - као преговарачког оквира у којем посредује ЕУ, а који је међународно-правно дефинисан релевантним резолуцијама СБ УН и ГС УН.

Целокупним ангажовањем Канцеларија у читавом преговарачком процесу током Дијалога обезбеђено је да се процес преговора са ПИС у Приштини у потпуности организује и води на кохерентан и систематичан начин. Кохерентност и систематичност у раду постигнута је пре свега тиме што је у марту 2015. године успостављена и институција која је искључиво задужена за преговоре са ПИС у Приштини, тако да је њеним формирањем олакшано и унапређено вођење

преговарачког процеса. Учесницима преговора је омогућено да на располагању имају све информације од значаја за вођење преговарачког процеса, које се тичу приказа постојећег стања по свим темама, као и предлоге решења проблема, уважавајући ставове и интересе Републике Србије. У припреми, реализацији и имплементацији активности из процеса Дијалога обезбеђено је повезивање и усаглашавање рада свих државних институција ангажованих у преговорима, као што су ресорна министарства, институције и организације надлежне за области по којима се преговарало и то:

- Министарство трговине, туризма и телекомуникација,
- Министарство пољопривреде и заштите животне средине,
- Министарство унутрашњих послова (Управа полиције, Управа за управне послове, Координациона управа за Косово и Метохију),
- Министарство спољних послова,
- Министарство правде,
- Министарство рударства и енергетике,
- Министарство одбране,
- Војска Републике Србије,
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре,
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја,
- Министарство омладине и спорта,
- Министарство финансија,
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања,
- Министарство здравља,
- Генерални секретаријат Владе,
- Канцеларија за европске интеграције,
- Високи савет судства,
- Републичко јавно правобранилаштво,
- Републички секретаријат за законодавство,
- Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге,
- Републички геодетски завод,
- Агенција за реституцију,
- Народна Банка Србије,
- Фонд за развој Републике Србије,
- Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање,
- Републички фонд за здравствено осигурање,
- Републички завод за статистику,
- Републичка изборна комисија,
- Привредна комора Србије,
- Комисија Владе Републике Србије за нестала лица,
- Комесаријат за избеглице и миграције,
- Агенција за осигурање депозита,
- Управа за заједничке послове републичких органа,
- Централни регистар обавезног социјалног осигурања,
- Завод за израду новчаница и кованог новца,
- Управа за ветерину,
- Управа за заштиту биља,

- Управа царина,
- Управа за транспорт опасног терета,
- Директорат цивилног ваздухопловства,
- Национални ваздухопловни комитет,
- Контрола летења Србије и Црне Горе,
- Предузеће *Телеком Србија*,
- Саобраћајни институт ЦИП,
- Агенција за енергетику Републике Србије,
- ЈП *Електропривреда Србије*,
- *Електромрежа Србије* АД,
- ЈП *Електрокосмет*,
- ЈП *Поште Србије*,
- ЈП *Железнице Србије*,
- Нафтна индустрија Србије,
- ENIC/NARIC центар у Србији,
- Удружење осигуравача Србије,
- Компанија *Дунав осигурање*,
- Компанија *Air Serbia*,
- Архив Србије,
- Архив Југославије,
- Општински органи и институције Републике Србије на Косову и Метохији.

II Ангажовање у преговарачком процесу - активности

Ангажовање у преговарачком процесу обухватало је следеће активности:

1. Припрему и реализацију преговора са ПИС у Приштини и у том домену:

- За сваки састанак координиран је рад надлежних органа и организација Републике Србије у припреми преговора и дефинисања преговарачких платформи;
- У оквиру припреме за преговоре, организовани су састанци надлежних органа и организација ради дефинисања преговарачке платформе и разраде елемената припреме;
- Израђивани су материјали за преговоре по темама, у форми преговарачке платформе;
- У техничком и организационом смислу, координирани су надлежни органи и организације ради учешћа на састанцима у процесу преговора;
- У припреми преговора, координиране су активности са посредницима ЕУ;
- Узето је активно учешће у процесу преговора и, осим код састанака на високом нивоу, непосредно је вођено учешће тимова за преговоре;
- Након свих активности израђиване су белешке, анализе и информације у вези са реализованим преговорима и стањем по темама;
- После састанака, са надлежним органима и организацијама Републике Србије се настављао рад на решавању питања значајних за даље преговоре;
- Непрекидно су информисани председник владе и надлежне структуре Владе Републике Србије и председник Републике, као и представници Срба на КиМ о активностима реализованим у процесу преговора.

2. Имплементацију постигнутих договора у процесу Дијалога

- Координиран је рад надлежних органа и организација Републике Србије у процесу имплементације договора постигнутих у оквиру Дијалога по свим темама;
- Координиран је рад надлежних државних органа и организација и ЕУ посредника у процесу имплементације договора постигнутих у оквиру Дијалога;
- Информисане су релевантне структуре Владе Републике Србије о стању и проблемима у процесу имплементације;
- Инициране су мере и активности Владе Републике Србије неопходне за процес имплементације постигнутих договора;
- Информисани су релевантни представници ЕУ, представници УН и други кључни актери који су утицали на процесе договарања (пре свега представници САД и Немачке) о стању и проблемима у процесу имплементације постигнутих договора.

3. Отварање нових тема

- Координирани су надлежни органи и организације, организовани и самостално иницирани састанци и саветовања и на основу тога припремани материјали по питању отварања нових тема у оквиру Дијалога;
- Посредницима ЕУ је предлагано и образлагано отварање нових тема у оквиру Дијалога и о томе вођена непрекидна комуникација.¹

4. Комуникацију са посредницима ЕУ

- Остварује се непрекидна комуникација са посредницима ЕУ по питању организације и садржаја састанака у оквиру преговарачког процеса. Ти састанци су доминантни формат рада посредника ЕУ и органа и организација Републике Србије у преговарачком процесу са ПИС у Приштини;
- Остварује се редовна комуникација са ЕУ посредницима око стања и проблема имплементације постигнутих споразума;
- Редовно (често на дневном нивоу) се "интервенише" код ЕУ посредника, али и представника ЕУ у Београду и Приштини у циљу решавања проблема који се појављују и застоја у процесу имплементације договора;
- Организовани су састанци са представницима ЕУ у Београду и на КиМ ради решавања актуелних питања и спровођења постигнутих договора.

5. Припрему извештаја, информација и анализа процеса преговора за потребе Владе и Координационог тела за преговарачки процес

- У склопу редовних активности, израђују се припреме за разговоре председника Републике и председника Владе по питањима Дијалога. У том контексту израђено је и више посебних тематских и информативно-аналитичких материјала за припрему разговора председника Републике и председника Владе са званичницима ЕУ, САД, Немачке и другим страним званичницима;

¹ Реч је о темама: статуса и имовине СПЦ; заступљености Срба у институцијама ПИС у Приштини (централним, независним, општинским и другим); поштовања људских права и слобода Срба на КиМ; повратка расељених и прогнаних; питањима железничког и поштанског саобраћаја; питањима територијалне организације општина на тзв. Косову (формирање нових општина у областима са српском и неалбанском већином) и питању ваздушног простора изнад КиМ.

- Председнику Републике, Влади и другим надлежним институцијама достављају се тематске информације у вези са актуелним питањима везаним за Косово и Метохију, као и припреме за разговоре званичника Владе у делу који се односи на питања везана за дијалог са Приштином;
 - Канцеларије израђују извештаје и редовно информишу надлежни скупштински одбор о стању дијалога;
 - Израђују се шестомесечни извештаји о току преговарачког процеса, и редовно информише јавност о питањима преговарачког процеса Београда и Приштине;
 - За потребе МСП и дипломатских представништава Републике Србије израђују се информативни билтени на месечном нивоу о активностима везаним за преговоре са ПИС у Приштини. До сада је израђен укупно 72 билтена.
- 6. Непрекидно и ажурно се води сва документација и архива, која се односи на укупни рад, састанке, комуникацију, тематске области и сва питања у вези са преговарачким процесом.**
- 7. Представници Канцеларија су укључени у рад Радне групе за преговоре са ЕУ о Поглављу 35.**

III Активности у оквиру припреме и реализације преговора

У оквиру припреме и реализације преговора са ПИС у Приштини остварен је изузетно велики број активности, које су у наставку извештаја систематизоване по областима и конкретним темама.

Прву групу чине питања и процеси произашли из Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа: Заједница српских општина, полиција, правосуђе, енергетика, телекомуникације и ЕУ интеграције. **Другу групу** чине питања произашла из тзв. техничких споразума: катастар, универзитетске дипломе, слобода кретања, регионално представљање, официри за везу и званичне посете, као и интегрисано управљање прелазима (*IBM*). **Трећу групу** питања чине она која су проистекла из договора постигнутих у циљу решавања и превазилажења других, не мање важних, питања којима се доприноси наставку нормализације односа: осигурање возила, мост и „Парк мира“ у Косовској Митровици, Цивилна заштита, споразуми и дијалог привредних комора, транспорт опасног терета и три новоотворене теме: нестала лица, интерно расељена и избегла лица и економска сарадња, о којима је постигнута начелна сагласност али нису потписани споразуми.

Заједница српских општина. Током извештајног периода питање Заједнице српских општина (у даљем тексту: ЗСО) без обзира на континуирано инсистирање српске стране није реализовано пуних 2.986 дана. ЗСО је договорена Првим споразумом о нормализацији односа од 19. априла 2013. године, а даље је разматрана кроз документа која су две стране усагласиле и то: План спровођења и Делокруг рада управљачког тима. Иако се, након почетка активности по питањима полиције, правосуђа и др., као и формирања Управљачког тима (у даљем тексту: УТ), надлежног за израду Статута Заједнице, очекивало да ће стране почети рад на успостављању ЗСО, по овом питању није било значајнијих помака. Међутим, упркос константним опструкцијама Приштине и њиховим одбијањем да прилагоде правни оквир у којем функционишу, чланови УТ су успели да у предвиђеном року заврше рад на изради

Нацрта статута ЗСО и 9. августа 2018. године о томе уредно обавесте ЕУ посреднике. У том смислу, очекивали су да посредничка страна неодложно испуни свој део обавеза и организује састанак на којем би Нацрт статута био представљен одборима за имплементацију две стране, пре његовог представљања у оквиру Дијалога на високом нивоу. Међутим, до организовања предметног састанка још увек није дошло, иако Канцеларија за координацију преговора константно инсистира на томе и сматра да за то не постоји разумно објашњење. На жалост, упркос снажним протестима српске стране ни током овог извештајног периода ЗСО није формирана и због тога ће српска страна и у наставку Дијалога код ЕУ посредника упорно инсистирати на безусловном формирању ЗСО и то искључиво у складу са одредбама Првог споразума, Плана имплементације, Делокруга рада Управљачког тима и Општих принципа од 25. августа 2015. године, као и на томе да је рад на успостављању правног основа кључан предуслов за оснивање ЗСО и имплементацију Нацрта статута ЗСО, који је израдио УТ.

Полиција. Ни током овог извештајног периода питања која произилазе из Првог споразума о нормализацији односа Београда и Приштине из 2013. године., а која су везана за област полиције нису адекватно решена. Нажалост, иако је Приштина половином 2019. год., након 6 година, испунила обавезу интеграције последње групе бивших административних радника МУП Републике Србије, и даље је супротно одредбама договора и Плана примене (Првог споразума), остало нерешено питање интеграције укупно 72 бивша припадника МУП Републике Србије и то: 34 ватрогасца, 15 припадника Управе за исхрану и смештај, као и 23 полицајца МУП Републике Србије. Такође, у погледу тачке 9. Првог споразума, у којој се експлицитно наводи да ће „састав КП на северу одсликавати етнички састав становништва ове четири општине“², да је регионални командант (Србин) „командант полиције за четири општине на северу“ и да „ће сарађивати са другим регионалним командантима“ Канцеларије истичу да је од постизања Споразума о полицији непрекидно указивано и тражено од ЕУ посредника да Приштина поштује одредбе овог члана. Његово кршење одсликава тежњу Приштине да постепено укине или обесмисли РДС, сталним притисцима и уценама смени руководство РДС, између осталог, иницирајући монтиране процесе за наводне ратне злочине, као и редовним одбијањем предлога које руководство РДС даје по питању кадровских решења за руководеће и друге позиције у Директорату. С тим у вези, наметање и спровођење једностраних одлука Приштине о кадровским решењима, тј. о сменама и постављењима у РДС, без консултација са надлежним регионалним командантом, представља очито и грубо кршење Првог споразума³. Будући да и поред константног инсистирања да доследном примењивању договореног стање до данас није усклађено са тачком 9. Првог споразума Канцеларије ће и у наставку Дијалога инсистирати на испуњењу свих преосталих обавеза Приштине. У вези са тим приоритетно ће се фокусирати на приштинску обавезу формирања ЗСО, која је Споразумом о полицији дефинисана као један од субјеката чији представници учествују путем предлога у процесу именовања команданта РДС.

² Имајући у виду чињеницу да преко 95% становништва тог дела територије чине Срби, очито је да Приштина крши његове одредбе пошто је на северу Покрајине распоредила Јединицу за борбу против наркотика, у чијем саставу је 33% Албанаца, Обавештајну јединицу и Јединицу за привредни криминал, које имају 50% Албанаца, а на административним прелазима на северу ангажује тзв. Граничну полицијску јединицу у чијем саставу је 70% Албанаца

³ Током претходних година, Приштина је без знања регионалног команданта сменила три лица са руководећих дужности и извршила четири нова именовања у РДС.

Правосуђе. Током извештајног периода, од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, Београд је активно радио на решавању актуелних проблема у области правосуђа, премда је интеграција судија, тужилаца и припадника административног особља у покрајинске правосудне структуре окончана 24. октобра 2017. године.⁴

Један од најизраженијих проблема у овој области појавио се почетком 2019. године када је Приштина формирала Специјално одељење Основног и Апелационог суда у Приштини, да поступају у предметима из надлежности тзв. Специјалног тужилаштва Косова, која обухвата целу територију КиМ. Услед наведеног, могло се очекивати да ће већа Специјалног одељења Апелационог суда у Приштини (Надаље: СОАСП) добити на поступање и одређене предмете који долазе из већински српских општина на КиМ, а за чије су решавање, према тачки 10. Првог споразума, искључиво надлежна већа састављена од већине српских судија из Одељења Апелационог суда у Митровици. У циљу усклађивања новонастале ситуације са одредбама Првог споразума, Приштина је троје судија из Одељења Апелационог суда у Митровици (двоје Срба и један Албанац) поставила у већа СОАСП.

Упркос томе, председник Апелационог суда у Приштини је ова већа, по сопственом нахођењу, формирао доминантно од албанских судија, тврдећи да нема довољно српских судија како би се примениле одредбе Првог споразума. Наведени проблем није решен ни залагањем ЕУ посредника и страних дипломата, који су инсистирали да тзв. Судски савет Косова (Надаље: ССК) спроведе конкурс за именовање српских судија у СОАСП. Иако је, у јануару 2020. године, на конкурс изабран један судија српске националности, **и даље је присутан проблем који је проистекао из деловања председника Апелационог суда супротно одредбама које прописује тачка 10. Споразума.**

У међувремену, 2020. годину обележила је пандемија *COVID-19*, чиме је знатно успорен рад правосудних институција на КиМ, које су услед новонастале ситуације предузимале само неопходне и хитне судске радње, но ово није спречило српску страну да активно ради на решавању актуелних проблема.

Тако је од ЕУ посредника захтевано да Приштина обезбеди континуитет и распише конкурс за попуну упражњених позиција за судије, тужиоце, административно особље и тужилачке приправнике (које према одредбама Споразума о правосуђу припадају Србима), као и конкурсе за именовање судија поротника, судских вештака, извршитеља из редова српске заједнице. Истоветне захтеве је испољавала и у погледу потребе именовања в.д. надзорних судија у судским јединицама у Штрпцу и Новом Брду. У том смислу, током 2020. године спроведен је конкурс за два упражњена места

⁴ Након интеграције за већину спорних питања пронађена су обострано прихватљива решења: Именован је председник Основног суда у Митровици; руководилац Одељења Апелационог суда у Митровици; заменик председника Апелационог суда у Приштини; на предлог председника Основног суда у Митровици, постављене су надзорне судије у судским огранцима у Лепосавићу и Зубином Поточу; именован је Србин за администратора Основног тужилаштва у Митровици; Интервенцијом Београда код ЕУ Приштина је одустала од намере да истакне статусне симболе тзв. Републике Косово на правосудним зградама на северу КиМ. Међутим, преостало је решавање веома важних проблема значајних за процес интеграције у овој области.

за судије Одељења Апелационог суда у Митровици, чиме су у том тренутку била попуњена сва упражњена места договорена за судије српске националности.

У исто време, Београд је снажно инсистирао на именовању нотара из редова српске заједнице на Косову и Метохији, будући да након интервјуа који је током августа 2019. године обављен са осам кандидата српске националности није именован нити један од кандидата.

Поред тога, током 2020. године био је актуелан и конкурс за попуњу упражњених места за српске судије у судовима првостепене инстанце на КиМ. Услед пролонгирања Приштине, последња фаза у спровођењу овог конкурса наступила је тек почетком 2021. године. Том приликом, одложено је именовање двоје српских кандидата без адекватног оправдања. Ради решавања овог проблема, Београд је захтевао хитно ангажовање ЕУ посредника.

Залагањем српске стране, дошло је до извесног помака када су ПИС у Приштини почетком маја 2021. године расписале конкурс за избор једног члана српске националности у ССК⁵, као и конкурс за попуњу два упражњена места за српске судије у Одељењу Апелационог суда у Митровици. У наредном периоду, очекује се именовање адекватних кандидата, чиме би се обезбедио континуитет у попуњавању упражњених места за српске судије у складу са Споразумом о правосуђу.

Међутим, и поред поменутог напретка остаје нерешен проблем доследне примене тачке 10. Првог споразума, којом је јасно прописано да је Одељење Апелационог суда у Митровици искључиво надлежно да поступа као другостепени орган по свим предметима који долазе из првостепених судова свих већински српских општина на КиМ, као и да поступајућа већа у овим предметима морају бити већински састављена од српских судија. Такође, српска страна инсистира и на благовременом решавању и других важних питања која су кључна за правилно функционисање правосуђа у Покрајини, а тичу се премештања и уклањања интегрисаних тужилаца српске националности из тужилаштва јужно од Ибра, као и отклањања очигледне несразмере у односу који постоји између административног особља српске и албанске националности. Најеклатантнији пример тога је тзв. Канцеларија Основног тужилаштва у Митровици у којој је услед интензивног запошљавања већег броја лица албанске националности, поремећен договорени број административног особља албанске и српске националности. Очекује се и решавање питања које се тиче дефинисања процедуре признања и извршења одлука српских судова (донетих мимо тзв. косовског регулаторног оквира на КиМ), у складу са документом Признање судских одлука - *Validity Appeal* из јула 2013. године.

Енергетика. Питање енергетике покренуто је Првим споразумом о нормализацији односа од 19. априла 2013. године и даље разматрано кроз документа која су две стране усагласиле и потписале у наредном периоду.

⁵ Према приштинским прописима српска заједница има два места за чланове у ССК. Будући да у јуну 2021. године истиче мандат једном члану српске националности у ССК, остаће једно упражњено место у тој институцији које се треба попуњити адекватним кандидатом.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, у оквиру Европске мреже оператора преносних система електричне енергије (у даљем тексту: *ENTSO-E*), током 2019. године су наставиле да се спроводе активности које за циљ имају омогућавање да тзв. Косовски оператор система, преноса и тржишта (у даљем тексту: *KOSTT*) постане засебна контролна област без испуњења услова из члана 16 *CA*. Наиме, *ENTSO-E*, је искористио потписивање *SAFA* споразума (*Synchronous Area Framework Agreement*)⁶, како би издејствовао измену постојећег *CA*, под изговором неопходности њиховог усаглашавања. У том смислу, на Пленарију *RG CE ENTSO-E*, одржаном 23. маја 2019. године, упркос залагањима представника „Електромрежа Србије“ АД (у даљем тексту: *ЕМС*) и других надлежних институција Републике Србије, усвојена је одлука да ће се покренути поступак израде новог *CA*⁷.

Током 2019. и почетком 2020. године, српска страна је кроз разговоре са представницима *ENTSO-E*, покушала да изнађе адекватно решење у погледу текста новог *CA*, које би уважило интересе српске стране по питању успостављања компаније „Електросевер“ и у ту сврху је одржано 11 телеконференција са представницима *ENTSO-E* на којима су учешће узели представници Канцеларије, *МРЕ*, *ЕМС* и *ЕПС*, а одржан је и састанак у Бриселу, 31. јануара 2020. године, на ком су присуствовали представници *ЕМС* и *МРЕ*. Међутим, *ENTSO-E* током наведених разговора није показао спремност да уважи легитимне интересе српске стране, већ искључиво интересе Приштине да стекне статус засебне контролне области, те су се због оваквог става *ENTSO-E*, Канцеларије током фебруара 2020. године више пута обраћале Високом представнику ЕУ, од кога је затражено да се спровођење споразума из области енергетике хитно врати под окриље ЕУ.

Упркос наведеним интервенцијама српске стране, *RG CE ENTSO-E* је у априлу 2020. године донела одлуку којом се усваја текст новог *CA*. У складу са тим, а након више одлагања отпочињања писане процедуре гласања о новом *CA*, иста је покренута 29. јуна 2020. године, а њено окончање се очекује 29. јула 2020. године, након чега следи и ступање на снагу новог *CA* и на крају његова оперативност.⁸

Паралелно са овим активностима, политички представници Срба са КиМ су постигли „коалициони споразум“ са политичким представницима ПИС, на основу којег је договорено да ће заједнички деловати у циљу реализације, преко надлежних тела, регистрације српских енергетских компанија у складу са Споразумом у области

⁶*SAFA* споразумом регулисан је рад синхроне области Континентална Европа и стављен је ван снаге постојећи Мултилатерални споразум (*MLA*), којим је претходно регулисан рад оператора преносних система чланица Регионалне Групе Континентална Европа *ENTSO-E*. Потписивањем наведеног споразума, *ЕМС* је остао надлежан за управљање целокупном контролном области Републике Србије (укључујући и подручје АП Косово и Метохија), до ступања на снагу *CA*.

⁷ У складу са одлуком Пленарија, овај документ би требало да садржи измене услова из члана 16.1.б. постојећег *CA*, укључујући брисање овог услова или постављање временског рока за његово испуњење најкасније до 14. априла 2020. године.

⁸ Одлукама Регионалне групе Континентална Европа (*RG CE ENTSO-E*), предвиђено је да ће поступак потписивања новог *CA* трајати 30 дана, од дана иницијације потписивања, док се његова оперативност очекује након испуњења свих захтева и услова техничке природе, што се може десити на јесен 2020. године.

енергетике, као и доделе лиценци које се дефинишу кодовима 3512 (дистрибуција електричне енергије)⁹ и 3514 (трговина електричном енергијом).

Такође, Канцеларија је радила на томе да *ENTSO-E* својим решењима подржи неопходан редослед активности, те да се оперативни рад *KOSTT* као засебне контролне области, одложи док се не реализује имплементација дела споразума из области енергетике који се односи на успостављање и лиценцирање две српске компаније.

Српска страна је у више наврата успела да осујети ове покушаје Приштине, али је током 2019. године постало готово извесно да ће у оквиру *ENTSO-E* доћи до измене постојећег *CA* новим уговором, како би се усагласио са тзв. *SAFA* споразумом – тако да више неће садржати условну клаузулу која се односи на лиценцирање и оперативност српске компаније за снабдевање електричном енергијом „Електросевер“.

У складу са овим променама у оквиру *ENTSO-E*, нови *CA* је ступио на снагу 29. октобра 2020. године, након чега је 14. децембра 2020. године *KOSTT* почео да функционише као засебна контролна област. Тиме је Приштина остварила све своје интересе из споразума из области енергетике који су постигнути у оквиру Дијалога, а да притом није испунила обавезе које је преузела истим тим споразумима.

Што се тиче обавезе Приштине да региструје и лиценцира две српске енергетске компаније, како би подстакла промене *CA* у оквиру *ENTSO-E* Приштина је 7. новембра 2018. године коначно ретроактивно извршила регистрацију компаније „Електросевер“.¹⁰

Политичким договором између представника Срба са КиМ и званичника тада нове Владе ПИС у Приштини - почетком јуна 2020. године – било је договорено да Приштина изврши регистровање и лиценцирање српских енергетских компанија, односно да српска страна поново поднесе документацију тзв. Косовској агенцији за регистрацију бизниса („КАРБ“) за две српске енергетске компаније. У складу са тим, 17. децембра 2020. године предат је захтев за регистрацију компаније „ЕПС Трговина“ и захтев за допуну регистрације компаније „Електросевер“, додавањем делатности дистрибуције електричне енергије.

⁹ Наведене шифре делатности су договорене у складу са српском верзијом шифарника делатности који је постављен на званичном сајту *KARB*, међутим у међувремену је установљено да у истом постоји грешка, те да су замењене шифре за дистрибуцију и пренос електричне енергије. Наиме, у албанској верзији (а и по званичној класификацији делатности ЕУ) уписано је да се под шифром 3512 региструје делатност преноса, а под шифром 3513 делатност дистрибуције електричне енергије. Стога, компанију „Електросевер“ је потребно регистровати под шифром 3513-дистрибуција електричне енергије.

¹⁰ Компанија је регистрована на основу захтева за регистрацију који је српска страна поднела још 26. априла 2017. године, а на који је Приштина 2. маја 2017. године одговорила негативно. Наиме, након постизања Аранжмана представници ЈП Електропривреда Србије (ЕПС) су четири пута предавали надлежним покрајинским институцијама документацију за регистрацију компанија „ЕПС Трговина“ и „Електросевер“, али је Приштина сваки пут регистрацију одбијала наводећи бројне примедбе политичке природе, као и примедбе у погледу терминологије коришћене у статутима компанија и захтевима за регистрацију. Након што су 26. априла 2017. године представници ЕПС четврти пут поднели документацију за регистрацију компанија, *KARB* је 2. маја 2017. године у форми циркуларног писма поново наводећи исте разлоге по питању терминологије одбила да региструје две енергетске компаније.

Међутим, КАРБ је 23. децембра 2020. године одбио регистрацију компаније „ЕПС Трговина“, као и захтев за допуну регистрације компаније „Електросевер“, због чега су компаније поднеле тужбе пред судом у Приштини.¹¹ Као разлог за одбијање наведено је да је захтев за регистрацију непотпун, да назив компаније и шифра делатности „нису у складу са Бриселским споразумом“, да недостаје одлука о успостављању компаније „ЕПС Трговина“, као и да се статут компаније не заснива на тзв. приштинском закону о пословним друштвима. Представници ЕПС су припремили и предали жалбу на наведену одлуку КАРБ. Када је реч о захтеву за допуну регистрације компаније „Електросевер“, који је такође предат КАРБ, српска страна још увек није добила одговор по овом захтеву.

Истовремено, директор компаније „Електросевер“ је 28. децембра 2020. године тзв. приштинском енергетском регулатору („ЕРО“) поднео захтев за издавање две лиценце – једне за снабдевање (која би обухватила трговину на велико и мало), а друге за дистрибуцију електричне енергије. По питању лиценце за снабдевање, представници ЕРО су обавестили директора компаније „Електросевер“ да ће размотрити поднети захтев и доставити одговор у предвиђеном року.¹² Истовремено, представници КАРБ су истакли да лиценца за дистрибуцију неће бити разматрана јер је ЕРО у име ПИС у Приштини већ издао лиценцу за оператора дистрибутивног система за читаву територију КиМ.¹³

Када је реч о лиценци за снабдевање, ЕРО је затражио од компаније „Електросевер“ да у захтев за издавање лиценце унесе одређене измене и допуне, што је компанија „Електросевер“ благовремено учинила и доставила исправљена документа 8. марта 2021. године.

Ипак, приштинска страна беспотребно одуговлачи процес издавања лиценце, инсистирајући на разлозима који нису правно утемељени и нису у складу са прописима који регулишу материју лиценцирања енергетских активности.¹⁴ Даљи поступак лиценцирања је ишао у смеру да је ЕРО 07. априла 2021. године поново тражи од компаније „Електросевер“ да у захтев за издавање лиценце унесе још одређених измена и допуна, што је компанија „Електросевер“ благовремено учинила и доставила исправљена документа дана 08. априла 2021. године. Затим је ЕРО тражио и доказ о

¹¹ „Електросевер“ је то учинио 12. марта 2021. године, а „ЕПС Трговина“ 29. марта 2021. године.

¹² Процедура подразумева да Комисија ЕРО, након анализе пријаве, проследи своју оцену Одбору ЕРО, који доноси коначну одлуку о издавању лиценце. Рок за доношење одлуке износи 60 дана од дана када се пријава сматра комплетном. Међутим, док се не изаберу нови чланови Одбора, не може се очекивати доношење коначне одлуке о издавању лиценце.

¹³ У складу са приштинским прописима, за целу територију КиМ може да постоји само један дистрибутер електричне енергије, што је противно европским стандардима. Наведена лиценца је издата на 30 година компанији „KEDS“, која припада конзорцијуму турских компанија *Limak-Calik*.

¹⁴ Тако је Приштина изнела примедбе да је предвиђен број од 70 запослених радника за друштво „Електросевер“, наводно превелик, иако је одређивање броја запослених дискреционо право сваког предузећа. Осим тога, наводе се и примедбе на висину основног капитала компаније, који износи 50.000 ЕУР, иако је приштинским прописима предвиђено да основни капитал компаније мора износити најмање 1.000 ЕУР. Такође, Приштина захтева и подношење „Банкарске гаранције“ или „Одлуке о додели средстава“ којима би се доказало да на располагању постоје довољна средства за финансирање активности, иако је ЕПС приложио одлуку да се у корист компаније „Електросевер“ издаје Писмо о намерама којим се исказује спремност да се наведеном друштву издају гарантне исправе, у укупном износу од 1.500.000 ЕУР.

уплати почетне таксе за лиценцирање (што је одмах и достављено од стране компаније „Електросевер“), и објављивање захтева за лиценцу у електронским издањима косовских новина (2 издавача) са детаљима суштине самог захтева. Након тога је 26. априла 2021. године директору компаније „Електросевер“ стављено до знања да Одбор ЕРО и даље нема кворум за одлучивање, те да се чека именовање нових чланова од стране скупштине ПИС у Приштини као и да ће бити обавештени за даље кораке у вези са добијањем лиценце.

Почетком маја 2021. године, *KOSTT* је упутио Писмо обавештења запосленима ЕМС у ТС Валач, у којем износи тврдње да је ТС Валач део његове имовине, чиме прејудуцира питање имовине у ширем контексту, које би тек требало да се решава у процесу Дијалога. Осим тога, овим дописом приштинска страна, позивајући се на Споразум о повезивању из јула 2020. године, наводи да ће почетком његове примене 14. децембра 2020. године, КОСТТ успоставити радне односе са запосленима у ТС Валач, чиме се директно задире у права из радног односа запослених иако то није предвиђено постигнутим споразумима.

Канцеларија сматрају да се наведена питања морају решавати у оквиру Дијалога, те да било какви произвољни поступци од стране Приштине, могу озбиљно угрозити безбедност становништва на северу КиМ будући да постоји опасност да припадници КП и специјалне јединице РОСУ, мимо договорених процедура предузму илегалне акције на северном делу КиМ и покушају да физички овладају ТС Валач. Такав развој ситуације довео би до угрожавања редовног снабдевања електричном енергијом и ескалације међуетничких тензија.

Већ дуже време се очекује доношење одлуке Приштине поводом измена и допуна које је српска страна извршила када је лиценца за снабдевање у питању, као и одлука поводом тужби које су поднеле компаније „Електросевер“ и „ЕПС Трговина“, а које Приштина избегава да донесе.

Након формирања нове покрајинске Владе ПИС у Приштини, очекује се избор нових чланова Одбора ЕРО од стране Покрајинске скупштине будући да само тај одбор може да донесе коначну одлуку по питању захтева за лиценцу за снабдевање.

Међутим, недавна одлука скупштине ПИС у Приштини којом је за *KOSTT* издвојено 11 мил. евра за плаћање струје на северу КиМ и којом је влада ПИС у Приштини задужена да у року од шест месеци уведе наплату електричне енергије на северу покрајине, не указује на то да Приштина жели да реши проблеме лиценцирања у скорије време.

Имајући све наведено у виду, у наредном периоду, Канцеларије ће наставити да захтевају од ЕУ посредника да предузме неопходне мере на спровођењу свих одредби Аранжмана и Закључака ЕУ посредника, а првенствено оних везаних за регистрацију, успостављање и лиценцирање српских енергетских компанија за делатности које су договорене у Дијалогу. То је кључни услов да се очува сигурност снабдевања електричном енергијом на северу КиМ, након што је *KOSTT* постао засебна контролна област и на томе ће Београд одлучно наставити да инсистира и у наредном периоду.

Само у оваквом развоју догађаја се споразуми у области енергетике могу спровести тако да обе стране остваре свој део интереса и то на начин којим би се очувала сигурност снабдевања становништва електричном енергијом на северу КиМ.

Телекомуникације. Током овог извештајног периода није дошло до значајнијег помака у имплементацији договореног у области телекомуникација. Одредбом Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа предвиђено је интензивирање разговора о питању телекомуникација. Након усаглашеног договора, Министарство за трговину, туризам и телекомуникације и представници ПИС у Приштини парафирали су 8. септембра 2013. године Споразум у области телекомуникација који је у каснијој фази преговора разрађен кроз одредбе Акционог плана донетог 25. августа 2015, Закључака ЕУ посредника од 13. новембра 2016. године и саопштења које је ЕУ посредник издао као подршку усвајању Закључака и у циљу прецизирања договорених одредаба, а у Бриселу је 18. новембра 2016. године усвојена и Допуна Закључака.

С тим у вези Канцеларије су и током овог извештајног периода код ЕУ посредника улагале приговоре на одлуку да се запосленима у Основном суду у Косовској Митровици и одељењима тог суда у Лепосавићу и Зубином Поток у који функционишу у привременом оквиру буду пружане услуге мобилне и фиксне телефоније и интернета искључиво посредством приштинског оператора „Vala“, а по моделу пружања услуга полицијским станицама на северу Косова и Метохије. Канцеларије су одбациле ово решење као адекватно и, у сарадњи са компанијом Телеком Србија и „мтс“ д.о.о., израдиле предлог решења којим би се испоштовале одредбе Аранжмана о телекомуникацијама да наведене услуге правосудним институцијама на северу Косова и Метохије треба да пружа компанија искључиво „мтс“ доо. Поред овог питање у наставку Дијалога очекује се решавање и питања имплементације друге фазе предвиђених преговора из области телекомуникација, а која се односи на хармонизацију спектра за мобилну телефонију и телевизијски сигнал, као и нормализацију протока поштанских услуга и интерконекције.

Питања произашла из тзв. техничких споразума

Катастар. Након дугогодишњег застоја, током извештајног периода, тачније у другој половини 2020. године, поново је покренуто питање имплементације Споразума о катастру у оквиру Дијалога.

То питање се од тада води у оквиру разговора о имовини, при чему Приштина и ЕУ настављају да заступају став да сва тела предвиђена овим споразумом, изузев Трипартитне имплементационе групе, морају функционисати у тзв. косовском правном систему. У складу са тим, Приштина инсистира да се имплементација Споразума о катастру спроведе путем тзв. Закона о Косовској агенцији за упоређивање и верификацију имовине („КАУВИ“), који је једнострано израдила уз помоћ ЕУ 2016. године и усвојила га упркос противљењу Београда и Српске листе.

Евентуалном применом тог једностраног и Споразуму противног решења, одлучивање о имовинским правима грађана Републике Србије и Српске православне цркве би се парадоксално поверило телима која нису предвиђена Споразумом и у

којима нема представника Срба - о чијој се имовини у том процесу одлучује. У том случају засигурно би се омогућила легализација отимања и узурпације приватне имовине Срба и Српске православне цркве на КиМ, што је неприхватљиво за Републику Србију. Иако је ЕУ посредницима небројено пута указивано да је поменути приштински „закон“ у целости супротан Споразуму, још увек ништа није предузето у правцу његовог повлачења.

ЕУ је остала пасивна и када је бивши командант тзв. Ослободилачке војске Косова (ОВК) Насер Шаља у марту 2019. године именован за председника секретаријата тзв. КАУВИ Приштина је извршила то именовање иако су против Шаљиног постављења оштро протествовали представници „дипломатских мисија“ у Приштини, тврдећи да изабрано лице не поседује адекватне квалификације да би обављало наведену функцију. Због постављења Шаље за председника КАУВИ, из одбора те агенције су се чак повукли и шефови дипломатских мисија Велике Британије и САД на КиМ, што је несумњив показатељ да су овакви поступци Приштине широко препознати као средство за остваривање личних и политичких интереса, а не старања о имовинским правима и интересима људи на КиМ.

С тога, у циљу доследне имплементације Споразума, Београд је на састанку 17. септембра 2020. године, изложио свој детаљан предлог којим су дефинисани структура и принципи за решавање питања приватне имовине, као и детаљне предлоге у погледу методологије и начина рада, оснивања и функционисања, структуре и седишта свих тела која су предвиђена Споразумом. Током ове рунде разговора одржана су још два састанка крајем 2020. године. Српска страна још увек заступа став да ће одговоран приступ решавању ових питања, уз обезбеђивање адекватног учешћа Срба у раду Техничке агенције, Трипартитне имплементационе групе и Комисије, у крајњем, ипак омогућити доследну примену Споразума о катастру, чиме би се на свеобухватан начин решило ово суштински важно питање за Србе на КиМ.

Због свега наведеног, српска страна је одлучна да се имплементација Споразума мора извршити како је договорено и да до тада неће предавати скенирану катастарску документацију Приштини. То ће бити могуће тек када све три стране постигну договор који би омогућио доследну имплементацију Споразума.

Дипломе. Током овог извештајног периода није дошло до деблокаде примене Споразума о дипломама. Основни проблем, још од тренутка постизања Споразума, је одбијање Приштине да призна високошколске исправе (у даљем тексту: „дипломе“) издате од стране Републике Србије, а нарочито дипломе стечене на Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Првобитно су се власти у Приштини правдале недостатком одговарајуће правне регулативе, а касније су и крајње отворено одбијале да признају дипломе Републике Србије.

Канцеларије истичу да су покушаји Приштине, али и оних који подржавају њихову неразумну сепаратистичку политику, да се питање признавања диплома, односно квалификација и звања Београда и Приштине измeste из Дијалога, предлагањем разних регионалних споразума који би дефинисали ово питање. Канцеларије ће наставити да се снажно противе измештању било каквих питања из

оквира Дијалога у регионалне формате и зато ће и у наставку Дијалога инсистирати да се ово питање реши у складу постигнутим договорима.

Слобода кретања. Режим слободе кретања заснива се на Споразуму о слободи кретања из 2011. године, Коначним оперативним закључцима Групе за имплементацију у области слободе кретања из 2011. године („Коначни оперативни закључци“), Договорима у вези са финализацијом спровођења Споразума о слободи кретања од 14. септембра 2016. године („Договори“) и Закључцима од 19. октобра 2016. године, који су пратили наведене договоре.

У том смислу, режим слободе кретања преко административне линије се примењује на шест заједничких тачака прелаза (ЗТП): ЗТП Табалије/Брњак, ЗТП Депце/Мучибаба, ЗТП Мутиводе/Мутиводе, ЗТП Мердаре/Мердаре, ЗТП Кончуљ/Бела Земља и ЗТП Рудница/Јариње.¹⁵

Иако је Београд свој део обавеза из Договора и Закључака испунио већ до средине новембра 2016. године, имплементација постигнутих решења одложена је због неспремности Приштине да испуни преузете обавезе у договореним роковима. Услед тога се касни са применом режима „налепница“¹⁶ и пререгистрацијом свих возила на регистарске таблице које издају ПИС у Приштини.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, додатни проблем у том смислу генерисан је одлуком ПИС у Приштини од 17. септембра 2020. године, којом је поништено Административно упутство о регистрацији возила са статусно неутралним „КС“ таблицама, усвојено 2018. године. На основу те одлуке издато је обавештење да више није могуће регистровати возила на „КС“ таблице и да су сходно томе власници возила са „КС“ регистарским таблицама приликом продужења регистрације дужни да постојеће регистарске таблице замене са „РКС“ регистарским таблицама. Овим приштинским актом прекршена је тачка 5. Договора из септембра 2016. године, којом је предвиђено да ће важење „КС“ таблица бити продужено на 5 година, након чега ће две стране ово питање поново разматрати, уз посредовање ЕУ.

Након оштрих реакција Београда, ЕУ је обавестила стране да ће све „КС“ регистарске таблице важити до септембра 2021. године, иако Приштина заправо до данас није укинула спорну одлуку. Због тога се очекује да ће ЕУ пре септембра 2021. године у оквиру Дијалога организовати састанак на којем би се разговарало о овом питању.

¹⁵ Поред заједничких тачака прелаза, режим слободе кретања се примењује и на шест граничних прелаза: Батровци-Бајаково и Шид-Товарник (према Републици Хрватској), Хоргош-Реске и Келебија-Томпа (према Мађарској), Градина-Калотина (према Републици Бугарској), Прешево-Табановце (према Републици Северна Македонија), као и на Аеродром Никола Тесла у Београду и Аеродром Константин Велики у Нишу.

¹⁶ Режим налепница (стикера) подразумева да ће се релевантни делови регистарских таблица (статусни симболи) на возилима обе стране, приликом преласка административне линије, покривати са две беле налепнице, што би требало да замени досадашњу праксу издавања „ПРОБА“ регистарских таблица, које је Београд примењивао када су у питању возила са „РКС“ регистарским таблицама, приликом преласка административне линије.

Током COVID-19 пандемије, Приштина је у више наврата мењала обухват мера ограничавања кретања становника на КиМ, како у погледу временског периода у којем је дозвољено кретање, тако и у погледу категорија лица на која се те мере односе.

Независно од мера које су увођене ради сузбијања пандемије *COVID-19*, Приштина је наставила да примењује једностране мере којима угрожава примену Споразума о слободи кретања, а које се односе на: забрану коришћења личних карата издатих од стране измештених ПУ МУП Републике Србије са територије КиМ; забрану преласка граничних прелаза са С. Македонијом и Црном Гором лицима која поседују пасоше издате од стране Координационе управе МУП Републике Србије¹⁷; захтев за додатним личним подацима при најави посета ИРЛ и ходочасника који желе да дођу на КиМ, што није предвиђено ни једним споразумом; као и посебне контроле и мере на ЗТП према званичницима Београда и другим лицима која долазе из централне Србије.

Српска страна је због тога у више наврата указивала ЕУ посредницима да примена свих наведених мера Приштине представља грубо кршење Споразума о слободи кретања и да једнострано приступање питањима од значаја за обе стране представља неприхватљив однос према постигнутим договорима.

Када је у питању злоупотреба права на слободу кретања, до децембра 2020. године регистровано је укупно 725 лица са АП КиМ, који су спречени у покушају илегалног преласка административне линије, док је у октобру 2020. године лишена слободе криминална група која је организовала илегалне одласке лица албанске националности са АП КиМ на подручје Европске уније.¹⁸

Имајући у виду степен компликација за свакодневни живот и рад грађана, у циљу доследне примене Споразума о слободи кретања, српска страна верује да ће се у наредном периоду ипак решити наведени проблеми настали услед једностраног поступања Приштине.

Регионално представљање. Током овог извештајног периода Канцеларије су превасходно са представницима Министарства спољних послова, као институцијом која је једино надлежна за координацију наступа других државних органа на међународној сцени, наставиле да прате спровођење Споразума о регионалном представљању Београда и Приштине, који је договорен је у оквиру техничког дијалога 24. фебруара 2012. године.

Кључни проблем у овом смислу представљају стални покушаји Приштине да учествује на састанцима регионалних иницијатива и међународних организација супротно Споразуму. Ти покушаји су се у највећем броју случајева односили на проблем обележавања назива Покрајине на седницама и у документима организација, где су ПИС у Приштини настојале да издејствују да буду означене само термином

¹⁷ Наведене мере Приштина спроводи упркос томе што Споразум о слободи кретања, као ни било који други документ, не ограничава право измештених ПУ МУП Републике Србије да издају личне карте, а употреба и валидност пасоша које издаје Координациона управа није питање дефинисано Споразумом о слободи кретања, нити су стране о овом питању уопште разговарале у Дијалогу.

¹⁸ За кријумчарење људи, од стране ове криминалне групе, примењиван је модус коришћења пасоша држављана Србије сличног изгледа са лицима која су кријумчарена и фалсификованих *PCR* тестова.

„Косово“, без ознаке „*“ и одговарајуће фусноте, како је предвиђено Споразумом. У вези са тим, канцеларије су израдиле преко стотину писаних саветодавних мишљења, која су достављана свим државним органима како би њихови представници могли правилно да поступе приликом оваквих захтева, који крше Споразум.

С тим у вези Канцеларије су и поред постојеће Инструкције о поступању државних и других званичних представника Републике Србије на међународним и регионалним скуповима на којима учествују представници Привремених институција самоуправе (ПИС) у Приштини, која је донета у јануару 2019. године наставиле да активно прате спровођење ове Инструкције и реагују по захтевима институција Републике Србије за давање мишљења у вези са учешћем њихових представника на одређеним међународним и регионалним скуповима.

Канцеларије ће и у наредном периоду наставити да прате примену Договора, са циљем заштите интереса српске стране и спречавања развоја догађаја и поступања који је супротан договореном у Дијалогу.

Званичне посете и официри за везу. Договор о размени официра за везу Београда и Приштине постигнут је 7. новембра 2012. године током друге рунде техничког дијалога у Бриселу. Циљ овог договора је да Београд и Приштина одреде по једног званичника, који ће решавати све проблеме који се могу јавити у процесу имплементације договора постигнутих у оквиру Дијалога, кроз директну комуникацију. Овај договор је операционализован кроз усвајање Закључака председавајућег о аранжману о каналу везе, који су постигнути у Бриселу 31. маја 2013. године. Тако је управо на основу овог договора, 17. јуна 2013. године дошло до размене официра за везу, а о имплементацији овог Споразума су у оквиру Дијалога у Бриселу одржана укупно два састанка.

Решавање питања званичних посета такође је било на дневном реду у преговарачком процесу и оно је регулисано 14. новембра 2014. године, када је на састанку у Бриселу постигнут Договор о званичним посетама. Њиме је детаљно регулисана процедура, најаве и реализације званичних посета, временски рокови у којима треба да буду предузете радње у вези најаве посета, као и категорије званичника који улазе у режим званичних посета.

Договор је најдрастичније прекршен 26. марта 2018. године, када је директор Канцеларије за Косово и Метохију г. Марко Ђурић брутално претучен од стране приштинских паравојних јединица и спречен да на простору КиМ обавља своје дужности као лице задужено за преговоре о нормализацији односа две стране. Приштина је овај потез повукла иако су том приликом испоштоване све процедуре предвиђене Договором, а скуп којем је присуствовао господин Ђурић је био јавно најављен и у директном преносу емитован путем преко медија. Том приликом су најгрубље погажена људска права господина Ђурића, који је након отмице, мучења и премлаћивња изведен пред тзв. суд у Приштини и без икаквог образложења протеран са КиМ. Након оваквог поступања Приштине, српска страна је донела политичку одлуку да обустави учешће у свим активностима које се тичу имплементације Закључака о ИВМ.

Драстична кршења Споразума настављена су приликом организовања посете председника Републике Србије г. Александра Вучића Косову и Метохији 8-9. септембра 2018. године, када је и поред одобреног плана пута спречен да обиђе све локације. Том приликом дошло је и до угрожавања живота председника Републике, јер су на рути његовог кретања албански екстремисти поставили блокаде пута и рафалном паљбом из аутоматског оружја отварали ватру у правцу возила из председничке пратње.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, слично понашање Приштине обележило је и 2019. годину. Без образложења, представници Приштине су у више наврата забранили посету директора Канцеларије за Косово и Метохију или су, пак, те посете условљавали различитим захтевима, што није у складу са Договором. Поред тога, Приштина је неретко, без икаквог образложења, задржавала српске званичнике на прелазу и по неколико сати, иако су њихове посете биле уредно најављене и одобрене. Ситуација је, пак, кулминирала крајем септембра 2019. године, непосредно пред одржавање избора у Покрајини, забраном тзв. Министарства спољних послова Приштине свим званичницима Београда да учествују у предизборним активностима на Косову и Метохији. Након што су 6. октобра 2019. године одржани ванредни избори у Покрајини, наведена забрана је престала да важи.

Наведено поступање Приштине утицало је на смањење броја посета, од јануара 2019. године до данас (свега 8 посета српских званичника Косову и Метохији), у поређењу са посетама реализованим 2018. и 2017. године.

С друге стране, од јануара 2019. године до данас, надлежни органи Републике Србије су омогућили успешну реализацију седам посета приштинских званичника централној Србији, дословно поштујући све одредбе наведеног Договора.

Приштина и даље отежава посете српских званичника безразложним задржавањем на административним прелазима или их одбија без икаквог објашњења, иако су најављене у складу са одредбама Договора. Такво поступање Приштине обележило је читаву другу половину 2020. године. Са тим у вези, тзв. министарка спољних послова ПИС у Приштини је у званичним изјавама и саопштењима за јавност посете српских званичника Покрајини означавала као својеврсну провокацију. Услед тога, до самог краја 2020. године није реализована ниједна посета српских званичника Косову и Метохији. Тек након протеста српске стране код представника ЕУ, у децембру 2020. године и јануару 2021. године реализоване су две посете директора Канцеларије за КиМ. Истовремено, за поједине српске званичнике, попут министара унутрашњих послова и одбране, од априла 2016. године и даље важи непрекидна мера забране уласка, и то упркос протестима српске стране код ЕУ посредника.

Пракса забране уласка на територију Покрајине српским званичницима настављена је и током 2021. године. У прилог томе говоре најновији примери забране уласка на територију Покрајине директору Канцеларије за Косово и Метохију господину Петру Петковићу и министарки за рад, бораčka и социјална питања госпођи Дарији Кисић-Тепавчевић.

Од почетка 2021. године, господину Петковићу је, у два наврата, онемогућено да уђе на територију Покрајине и то током јануара, као и током априла 2021. године. Овим забранама уласка, директор Канцеларије за КиМ је био онемогућен да посети Србе који су током јануара били погођени поплавама, као и да однесе помоћ угроженом становништву. Приштина је забрану уласка господину Петковићу оправдала ставом да би тим посетама, услед пандемије Корона вируса, директор Канцеларије за КиМ угрозио здравље и безбедност грађана Покрајине. Насупрот томе, госпођи Кисић-Тепавчевић, током маја 2021. године, онемогућен је улазак на територију Покрајине, упркос уредној и благовременој најави њене посете, у складу са прописима, и иако је да је она у Покрајину ишла у својству професора и испитивача на Медицинском факултету у Косовској Митровици. Забраном уласка у Покрајину од стране представника Приштине, професорка Кисић-Тепавчевић онемогућена је да обавља свој посао.

Овим поступцима Приштина не само да грубо крши одредбе договореног Споразума о званичним посетама, него и доприноси провокацијама српског становништва, чиме у значајној мери угрожава даљи ток Дијалога.

Поводом свих ових кршења Договора о званичним посетама представници Београда су улагали протест код ЕУ посредника и тражили да се Договор доследно поштује. Канцеларије су енергично реаговале и на најаве приштинских званичника у медијима да постоје одређене „листe за хапшење“ највиших званичника Београда, у случају да покушају да пређу административну линију, и упозорили Приштину да ће овим и другим кршењима Договора потпуно обесмислити целокупан процес Дијалога.

Када је у питању Аранжман о официрима за везу, може се рећи да је то један од ретких договора постигнутих у Дијалогу Београда и Приштине чије спровођење се до сада одвијало без већих проблема. Његов велики практични значај приликом решавања проблема са којима се становништво Косова и Метохије сусреће свакодневно нарочито је дошао до изражаја током борбе против ширења заразе изазване вирусом Ковид-19 када је донео значајне резултате у сузбијању пандемије. У том смислу, треба поменути да је Официр за везу Београда, Дејан Павићевић лично испоручио донацију Београда од 1.000 тестова за *COVID* - 19 тзв. Националном институту за јавно здравље у Приштини.

Интегрисано управљање прелазима (IBM). Проблем административних прелаза актуелизован је у оквиру техничког дијалога покренутог 2011. године. Документ који представља основу за све наредне договоре две стране су Закључци о IBM од 2. децембра 2011. године, којима је договорено постепено успостављање заједничких интегрисаних пунктова на шест заједничких тачака прелаза, као и модалитети сарадње представника институција Београда и Приштине на њима, уз посредство EULEX. Ради детаљнијег прецизирања одредби Закључака и дефинисања процедура сарадње, две стране су договориле Технички протокол за имплементацију IBM 23. фебруара 2012. године. Реализација овог документа је разрађена у Акционом плану који су две стране усагласиле 4. децембра 2012. године.

У циљу припреме и учешћа на разговорима, као и имплементације постигнутих договора, Канцеларија је током 2015., 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. године координирала активности институција Републике Србије, а пре свега Министарства

унутрашњих послова, Управе царина, Управе за заједничке послове републичких органа, Управе за ветерину, Управе за заштиту биља, Министарства одбране, Генералног секретаријата, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Дирекције за имовину Републике Србије, Државног правобранилаштва, Републичког секретаријата за законодавство и Републичког геодетског завода по питању дијалога из области ИВМ.

Међутим, Приштина је од 13. јула 2018. године прибегла новим методама притиска на српску страну да дође до признања „независности“ тзв. Косова доневши одлуку увођења привремених заштитних мера у виду повећања царинске стопе на 30% на увоз воћа и поврћа, која је ступила на снагу 18. јула 2018. године. Иако је предметна мера укинута 31. јула, Приштина је већ 6. новембра прибегла увођењу нових мера, овог пута кроз повећање царинских стопа за 10%. Противправни поступци Приштине су затим кулминирали 21. новембра, када је увођењем царинске таксе од 100% фактички уведена блокада увоза на КиМ свих производа који долазе из централне Србије. Истовремено је од произвођача захтевано да на фактурама које уз захтев прате робу која улази на Косово и Метохију, у делу који се односи на дестинацију где се налази компанија која је прималац/пошиљалац робе, уместо статусно неутралне ознаке „Косово“ користе ознаке лажне „Републике Косово“.

Наведене мере су додатно проширене 28. децембра 2018. године на стране компаније, које су првобитно биле изузете од њихове примене.¹⁹ Приштина је овим мерама у потпуности онемогућила улазак производа из централне Србије на простор КиМ, чиме је српско становништво на северу КиМ стављено у веома тешку ситуацију. Осим тога, увођењем ових мера Приштина је прекршила неколико важних споразума произашлих из Дијалога, као што су Споразум о царинама, Споразум о царинском печату, Споразум о Фонду за север, као и регионалне споразуме *CEFTA* и Акциони план о Регионалном економском простору, што је био и повод за застој у Дијалогу између Београда и Приштине.

Како су предметне мере довеле у веома тешку ситуацију Србе на Косову и Метохији, Канцеларије су организовале неколико састанака са представницима Српске листе и локалним руководством у циљу што бржег превазилажења постојећих проблема. О целокупној ситуацији су одмах обавештени ЕУ посредници, а у оквиру *CEFTA* су покренути механизми како би се ситуација што пре вратила у претходно стање. Заједно са кабинетом председника Владе, Министарством трговине, туризма и телекомуникација и Министарством спољних послова Канцеларије су константно радиле на прикупљању документације и координацији свих активности које су покретане у циљу вршења притиска на Приштину да укине предметне мере и да се међународна заједница обавести о проблемима до којих оне доводе.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, Приштина је царинске таксе од 100% делимично укинула 21. марта 2020. године (само за сировине), да би их затим потпуно укинула 2. априла истовремено уводећи мере „постепене примене реципроцитета“, у жељу пандемије

¹⁹ У питању су компаније "Кока-Кола ХБЦ", "Туборг", "Дукат", "Гемалто", "Раух", "Хенкел", "Флуиди" из Прешева, као и "Горење", "Мегл" и "Јафа", које су у власништву "Капа стар" групе.

COVID-19.²⁰ У вези са тим, Приштина је захтевала да робу биљног порекла прати европски међународни сертификат који Србија користи у размени робе са другим државама (чланицама УН), уместо сертификата који је усаглашен током Дијалога две стране 3. и 5. септембра 2013. године. Проблем је превазиђен након ангажмана Канцеларија тако што су се две стране договориле да се настави са применом сертификата који је усаглашен током Дијалога, с тим да се у адреси примаоца поред имена града дода и термин „Косово“. Након тога је Приштина 31. маја донела нову одлуку²¹ да практично забрани прометовање свих производа из централне Србије на КиМ која прате документа која не садрже термин лажне „Републике Косово“ или садрже било који други термин који „негира независност и суверенитет Републике Косово или је третира као неједнаку“.²² Да би решиле наведени проблем Канцеларије су ургирале код ЕУ посредника, те су коначно укинуте 6. јуна 2020. године, након формирања нове Владе ПИС у Приштини.

С друге стране, у условима пандемије *COVID-19*, Канцеларије су координирале сарадњу Београда и Приштине ради сузбијања пандемије на два нивоа:

- 1) Сарадња у вези спровођења превентиве и заштите јавног здравља становништва на територији већински српских општина на простору Косову и Метохије. У вези са тим, на свих шест заједничких тачака прелаза предузете су посебне процедуре заштите здравља службеника који раде на заједничким тачкама прелаза, као и свих лица који прелазе преко административне линије (мере дезинфекције и дезинсекције, као и санитарне мере) и
- 2) Обезбеђивање пуне слободе кретање преко административне линије за потребе збрињавања пацијената, допреме медицинског материјала и заштитне опреме, лекова, као и стратешких основних животних намирница. У том смислу, обезбеђена је релаксирана процедура преласка теретних возила преко ЗТП, као и лакше кретање здравствених радника, пацијената, медицинског материјала, заштитне опреме, лекова и основних животних намирница преко административне линије.

У вези са тим, Европска комисија је уврстила ЗТП Мердаре у тзв. „Зелени коридор“ који је формиран са циљем бржег и ефикаснијег решавања основних потреба људи по питању обезбеђивања њиховог снабдевања примарном робом, односно храном и санитарским материјалом током трајања пандемије, а који је постао функционалан 14.

²⁰ Приштина је 2. априла 2020 донела „Одлуку о постепеној примени реципроцитета као принципа у односима са Србијом“, којом је практично само поштрила и продужила дотадашње баријере за српску робу и поставила још теже услове за односе две стране.

²¹ Уредба тзв. Владе Косова бр. 01/37 од 30. маја 2020. године у вези садржине пратеће документације за робу која иде на КиМ. Уредбом је измењена и допуњена Одлука бр. 01/20 од 31. марта 2020. године о постепеној примени реципроцитета као принципа у односима са Србијом.

²² Не прихвата се ознака „ХК“, спомињање имена града уместо термина тзв. „Република Косово“, и коришћење термина „Република Србија“ истовремено са термином „Косово“ (може уколико се користи само термин „Србија“ без „Републике“ или уколико се користи термин тзв. „Република Косово“. Такође, Приштина не признаје као правно лице комерцијална предузећа која су основана у складу са законима Републике Србије, док за транспорт производа из централне Србије на КиМ захтева посебну дозволу за улазак издату од стране Официра за везу приштинске стране у Београду. Превозници који су у транзиту или возе робу за Албанију могу да уђу без проблема на простор КиМ.

априла. Као подршку активностима предузетим од стране Транспортне заједнице и *CEFTA* током трајања ванредног стања, Влада Републике Србије усвојила је велики број одлука у циљу олакшавања слободе кретања робе преко административне линије (посебно хране и остале примарне робе која се односи на санитарски материјал и друге производе), чију примену су Канцеларије координирале на терену.

Осим ових активности, у складу са договорима на највишем нивоу, Канцеларије су крајем септембра 2020. године координирале све активности по питању пресељења службеника београдске стране на ЗТП Мердаре, који се налази у надлежности приштинске стране, из старих контејнера у нови административни објект. У вези са тим, активности на пресељењу службеника, опреме и осталих неопходних средстава за њихов рад у новим просторијама завршене су 7. октобра 2020. године, након чега је *UNOPS* наставио са преосталим радовима на овом прелазу, које је завршио 24. децембра.²³

У контексту примене Закључака о *IBM*, у другој половини 2020. године Канцеларије су успешно координирале процес усаглашавања ветеринарских сертификата за конзервирану храну за кућне љубимце и ветеринарских сертификата за домаћа говеда намењена за приплод и/или тов.

Остала питања (покренута у циљу доприноса нормализацији односа)

Осигурање возила. Меморандум о разумевању у области осигурања возила се релативно успешно примењивао током извештајног периода.²⁴

Именовањем кореспондената за анализу од стране тзв. Косовског бироа осигурања (*KIB*), који се бави обрађивањем захтева за исплату обештећења на подручју Покрајине, осигуравајућа друштва обе стране успоставила су директну међусобну сарадњу. Међутим, иако ова сарадња успешно функционише, на административној линији се још увек врши визуелна контрола возила, јер није успостављен систем електронске верификације полиса осигурања, којим би се смањила могућност кријумчарења возила и обезбедио већи степен сигурности приликом процене накнаде штете за возила.

Потребно је напоменути да главни проблем у области осигурања возила остаје Европски извештај о саобраћајној несрећи који је анексом 3., чланом 6., проглашен неважећим.

У наредном периоду, српска страна очекује да ће доћи до успостављања система електронске верификације полиса осигурања возила.

Мост и „Парк мира“ у Косовској Митровици. Главни мост на Ибру у Косовској Митровици био је затворен за саобраћај од окончања сукоба 1999. године.

²³ Поменути радови се, пре свега, односе на завршетак проширења и реконструкције две саобраћајне траке на излазу из централне Србије ка КиМ и постављање контролне кабине за проверу теретних возила.

²⁴ Меморандум је закључен 23. јуна 2015. године између Удружења осигураваача Србије (УОС) и тзв. Косовског бироа осигурања (*KIB*), а ступио је на снагу 12. августа 2015. године. Меморандум омогућава узајамно признавање полиса осигурања за сва возила која са простора Косова и Метохије улазе на простор централне Србије и обрнуто.

Од тог периода, овај објекат био је поприште сталних безбедносних инцидената, који су укључивали нападе на Србе и њихово застрашивање од стране Албанаца. Због тога су локални Срби на мосту поставили барикаде, о чијем уклањању су 2014. године започети разговори преговарачких тимова Београда и Приштине уз посредовање ЕУ.

Након што је 17. јуна 2014. године уклоњена барикада са главног моста, већ 18. јуна створена је озбиљна безбедносна ситуација услед организоване најезде Албанаца из Јужне Митровице. Та ситуација је претила да ескалира у драматично етничко насиље великог обима, због чега је на мосту, у организацији Канцеларије за КиМ и локалне српске самоуправе, истог дана изграђен зелени појас оивичен бетонским жардињерама (тзв. „Парк мира“).

За отварање моста и пешачке улице заједно са припадајућим објектима, преостало је да се реши спорно питање разграничења Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола. Према Споразуму, предвиђено је да тек након тога могу да се створе услови да српска страна и ЕУ усагласе датум истовременог отварања моста и пешачке улице. У том смислу, за српску страну је изузетно позитивно то што је надлежни ЕУ посредник на састанку одржаном 27. фебруара 2018. године у Бриселу потврдио да и ЕУ сматра да разграничење Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола мора бити извршено пре истовременог отварања моста и пешачке улице Краља Петра. Он је том приликом у основи подржао захтев српске стране да то разграничење буде извршено у складу са чланом 3.3 приштинског закона о административним границама општина, где је јасно наведено да ће граница између две општине бити „линија која ће бити исцртана преко катастарске зоне Суво До“, која се према том закону налази у саставу Јужне Митровице. У том смислу, ЕУ посредник је заправо уважио аргумент српске стране да је Приштина фактички већ извршила ово разграничење, тако што је пред парламентарне изборе 2017. године Србе из српског дела тог села сврстала у бирачки списак општине Северна Митровица, а Албанце из албанског дела тог села у бирачки списак општине Јужна Митровица.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, нерешавање питања административног разграничења наведене две општине од стране Приштине представља континуирану опструкцију примене Споразума и наставља да негативно утиче на безбедносну ситуацију на северу КиМ. У том смислу, приштинска страна је 29. октобра 2019. године изненада отпочела незаконите радове на уређењу речног корита и обале реке Ибар у Косовској Митровици, који су се изводили на потезу од главног моста на Ибру до моста који се налази у зони села Суви До. Ти радови приштинске стране су „захватили“ северну обалу реке Ибар, за коју је у административном смислу искључиво надлежна Општина Северна Митровица. Пошто та општина није издала неопходне грађевинске дозволе извођачу радова, којег су ангажовале Општина Јужна Митровица и приштинско Министарство за животну средину и просторно планирање, надлежне инспекције Северне Митровице су 30. новембра изашле на терен и наложиле обуставу радова. Упркос томе, извођач је наставио са започетим активностима, због чега су Канцеларије упутиле захтев EULEX да хитно обезбеди да приштинска страна поштује сопствено законодавство и одредбе Споразума о мосту постигнутог у Дијалогу. Представницима мисије ЕУ на КиМ је том приликом скренута пажња да такво драстично кршење одредаба Споразума о мосту појачава осећај угрожености Срба у Северној Митровици

и појачава екстремне сентименте међу албанском популацијом Јужне Митровице. У том смислу, представницима ЕУ је предочено да би наставак ових илегалних активности могао да резултира нарушавањем безбедности у зони извођења радова, али и на ширем простору севера КиМ.

Иако су након интервенције EULEX нелегални радови на уређењу речног корита и обале реке Ибар у Косовској Митровици прекинути 2. новембра 2019. године, нерешено питање административног разграничења две општине и непоштовање законских прописа који регулишу надлежност већински српске општине Северна Митровица наставиле су до окончања овог извештаја да индукују агресивно деловање екстремних албанских кругова у правцу дестабилизације севера КиМ. Последњи велики инцидент у том контексту одиграо се 17. марта 2020. године, када су надлежне инспекције и други органи Општине Северна Митровица започели уклањање нелегалног насипа преко реке Ибар, који су власти Јужне Митровице непосредно пре тога готово у потпуности изградиле без неопходних дозвола Општине Северна Митровица. У том смислу, већа група Албанаца из Јужне Митровице, предвођена градоначелником Агимом Бахтиријем, окупила се поменутог датума на наведеном насипу и напала раднике који су уклањали насип, потом и присутне грађане Северне Митровице и на крају и припаднике РДС, који су обезбеђивали читав догађај. Том приликом су пуком срећом избегнути већи инциденти, а читав проблем је решен тако што је поменути насип наредних дана срушен услед повећања нивоа реке Ибар.

Још једна у низу провокација од стране Приштине односи се на њихово започињање радова на ревитализацији пешачког моста код мешовитог насеља „Три солитера“, током 2020. године. Њихова првобитна идеја је била да од малог пешачког направе већи мост са пропратним платоом којим би се налазио уз мост. Овим радовима Приштина би несумњиво допринела провокарању локалног српског становништва. Ипак, залагањем српске стране, промењена је првобитна архитектонска дозвола и тиме им је практично дозвољено само да ревитализују постојећи мали, пешачки мост, без изградње додатног платоа (стајалишта). На овај начин је Општина Северна Митровица издала неопходну дозволу за ревитализацију моста код „Три солитера“, а заузврат, радови на ревитализацији моста код Дудиног крша (пројекат Републике Србије), за који је неопходна дозвола општине Јужна Митровица, биће настављени у наредном периоду, будући да пројекат подразумева ревитализацију и изградњу не само моста, него и приступних саобраћајница, које једним краком улазе у надлежност општине Јужна Митровица. На тај начин је постигнут „центлменски договор“ две стране.

Имајући у виду значај овог питања за стабилност севера КиМ, Канцеларије су од 2015. године до данас непрестано инсистирале на хитној доследној примени споразума који регулишу питање моста и његовог окружења. Оне ће то наставити да чине и у наредном периоду очекиваног наставка Дијалога, уз инсистирање да ЕУ посредници као гаранти споразума најпре обезбеде да се поменуто фактичко разграничење Северне и Јужне Митровице, које је 2017. године извршила Приштина, и формално преточи у одговарајуће регулативе.

Цивилна заштита. Цивилна заштита на северу АП КиМ (у даљем тексту: „ЦЗ“) успостављена је од стране локалне самоуправе са циљем заштите и спашавања становништва од елементарних непогода метеоролошког и геолошког карактера,

техничко-технолошких несрећа и других опасности по људске животе, добра и животну средину.

Први разговори о Споразуму о интеграцији цивилне заштите у структуре ПИС у Приштини вођени су у оквиру техничког дијалога почев од 2014. године и у њима су учествовали Официр за везу Београда, представници Цивилне заштите и представници EULEX и ЕУ. У каснијој фази током 2014. године, у ове разговоре укључили су се најпре представници Канцеларије за КиМ, а од јануара 2015. године и представници Канцеларије за координацију преговора.

Питање интеграције ЦЗ је била веома осетљива тема разговора, првенствено због нестабилне ситуације на северу АП КиМ, узроковане честим провокацијама и запаљивим изјавама представника Албанаца и њихових истомишљеника. Први начелан договор по овом питању постигнут је између представника ЕУ и наше стране на састанцима у Куршумлији 4. и 5. фебруара 2015. године, да би разговори потом били настављени све до 25. и 26. марта 2015. године, када је постигнут коначни договор о ЦЗ, који су две стране истог дана парафирале.

Споразумом је предвиђена интеграција 483 припадника бивше ЦЗ у ПИС у Приштини на северу АП КиМ и то:

- 80 лица у саставу Агенције за ванредне ситуације ПИС у Приштини,
- 25 у затворској чуварској служби ПИС у Приштини;
- 50 лица привремено на буџету ПИС, до дефинисања места у јавном сектору у општинама на северу КиМ;
- 328 лица по предложеном моделу ПИС, у огранцима ПИС који ће бити установљени на северу КиМ.

Београд је испунио своје обавезе прописане Споразумом, те је благовремено расформирао Цивилну заштиту и потом интегрисао њене бивше припаднике у приштинске институције, а инфраструктура ЦЗ је уклоњена са терена.

Са друге стране, Приштина упорно одбија да испуни преузете обавезе, те ни током овог извештајног периода није до краја довршена имплементација Споразума о интеграцији цивилне заштите (ЦЗ).

Наиме, и поред вишегодишњег инсистирања српске стране да ЕУ посредници осигурају да Приштина отклони постојеће проблеме, исплати заостале зараде свим интегрисаним припадницима бивше ЦЗ и обезбеди им просторије за рад, још увек 164 лица (од укупно 483 или 33,95%) није примило једну или више зарада од почетка интеграције 2015. године. У најтежем положају су 4 лица која чак нису примила ниједну зараду. Такође, око 300 интегрисаних лица (скоро 65%) нема обезбеђене просторије за рад на северу КиМ, што је императивно индиректно прописано чланом 2. Споразума.

Неприхватљиво понашање Приштине је у претходном периоду настављено и кроз уцењивање интегрисаних бивших припадника ЦЗ прекидом уговора о раду уколико не прихвате да буду распоређени на радна места која се налазе јужно од Ибра -

што је на крају резултирало прекидом ангажмана за шест лица. Пракса њиховог застрашивања посебно је била изражена у другој половини 2019. године, али се нажалост наставила и током 2020. године.

У циљу превазилажења описаних проблема, Београд је у више наврата захтевао од ЕУ посредника да утичу на Приштину да испуни споразумом прописане обавезе. Нажалост, до сада није било никаквих помака по питању решавања ових проблема.

Споразуми и дијалог привредних комора. Привредна комора Србије (у даљем тексту: „ПКС“) и тзв. Привредна комора Косова (у даљем тексту: „ПКСК“), уз посредовање Еврокоморе, од јуна 2013. године, одржавају сусрете са циљем решавања питања од интереса за унапређење привредне сарадње.²⁵

Темељ сарадње између ПКС и ПКСК је усвојени Меморандум о разумевању ПКС и ПКСК од 24. јула 2013. године, као и анекси о арбитражи у случају спорова, изградњи институционалних капацитета и размени представника комора (официра за везу).

На састанцима су разматрана бројна питања од значаја за обнову инфраструктуре, елиминисање саобраћајно-техничких баријера, унапређење пословно-инвестиционог амбијента и поспешивање пословне сарадње. У периоду од покретања овог дијалога одржано је преко 30 различитих састанака, скупова, форума и других активности две стране. Канцеларије су дале значајан допринос овом процесу, како кроз припрему и учешће у активностима, тако и кроз политичку форму подршке овом облику нормализације односа Београда и Приштине.

Српске компаније су сваке године, уз подршку ПКС и ПКСК, представљале своје производе на сајмовима привреде, пољопривреде и индустријских производа у Приштини, што је прекинуто подизањем царинских такси од стране тзв. Царине Косова на 100% за производе који долазе из централне Србије на простор Косова и Метохије, а затим увођењем мера „постепене примене реципроцитета“. Тиме је практично онемогућен даљи рад ПКС и ПКСК на нормализацији односа две стране, осим када је у питању напредак сарадње у оквиру регионалних форума, попут Коморског инвестиционог форума за Западни Балкан.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, сарадња између две привредне коморе настављена је након укидања „реципрочних мера“ 6. јуна 2020. године, доношењем Заједничке изјаве 22. септембра 2020. године, којом је изражена подршка побољшању економских и свеукупних односа две стране, у складу са договорима из Вашингтона од 4. септембра.

У исто време, настављена је сарадња две коморе кроз заједничке активности Коморског инвестиционог форума за Западни Балкан на стварању Регионалне економске зоне западнобалканске шесторке, која је предвиђена Вишегодишњим акционим планом усвојеним на Самиту у Трсту у јулу 2017. године. На састанку Управног одбора овог форума, који је одржан 5. октобра 2020. године у Тирани, основан је Пословни савет који ће у име 400.000. компанија, које окупља заједничка

²⁵ Разговори се воде у статусно неутралној форми. Сваки документ се израђује у два примерка у истоветном тексту, који свака страна појединачно потписује са Еврокомором као посредником.

регионална комора, на терену пратити примену свих постигнутих споразума и отклањати препреке успешном привређивању у оквиру региона и сарадњи са Европском унијом. Осим тога, Савет ће радити на обезбеђивању активног учешћа пословне заједнице у изградњи заједничког регионалног тржишта и јединствене инвестиционе дестинације на Западном Балкану, као и успостављању чвршћих регионалних економских релација.

У вези са тим, предлог новооснованог Пословног савета Коморског инвестиционог форума за Западни Балкан да се убрза изградња заједничког регионалног тржишта западнобалканске шесторке усвојен је 10. новембра 2020. године на Самиту у Софији. Захваљујући томе, јединствено европско тржиште биће отворено за компаније и производе са Западног Балкана у областима у којима су испуњени европски стандарди, хармонизована правила и успостављене институције, што ће значајно допринети јачању економија западнобалканске шесторке, посебно у условима пандемије *COVID-19*.

У другој половини марта, Коморски инвестициони форум је вакцинисано 7.500 привредника из региона Западног Балкана у оквиру иницијативе бесплатне вакцинације привредника из региона у Србији. Међутим, косовска привредна комора одбила је позив да међу њима буду и привредници са КиМ.

Транспорт опасног терета. Транспорт опасног терета између Београда и Приштине се одвијао без икаквих проблема до августа 2015. године, када је неколико возила са регистарским ознакама „КС“ заустављено од стране надлежне инспекције у централној Србији. Том приликом је утврђено да ова возила не поседују одговарајуће *ADR* сертификате и да не задовољавају потребне техничке стандарде.²⁶ Сертификати које су та возила и возачи користили су издати од стране приштинских институција, које нису надлежне за њихово издавање у складу са прописима *ADR*, обзиром да тзв. Косово није страна уговорница тог међународног споразума.

Како би се решио наведени проблем и омогућила слободна трговина између Београда и Приштине, овим возилима је дата могућност да током прелазног периода од четири месеца (до 31. децембра 2015. године) изврше сертификацију возила и возача у складу са регулативом *ADR*. Током прелазног периода један број компанија са КиМ су сертификовале своја возила и возаче код надлежних органа Републике Србије. Међутим, одређени број компанија није прибавио потребне сертификате или из разлога

²⁶ Транспорт опасног терета у друмском саобраћају је регулисан Европским споразумом о међународном друмском превозу опасне робе (*ADR*), чији је депозитар Организација Уједињених нација (Техничке послове из ове области спроводи радна група Економске комисије Организације Уједињених нација за Европу – *UNECE*, са седиштем у Женеви). У складу са *ADR*, да би возило или возач могли да учествују у друмском транспорту опасног терета неопходно је да поседује две врсте сертификата: 1. Сертификат о одобрењу за возило за транспорт опасног терета који потврђује да возило испуњава све неопходне техничке услове за превоз опасног терета (одредба 9.1.3.1 *ADR*) и који може да изда само надлежни орган стране уговорнице *ADR* у којој је возило регистровано (одредба 9.1.3.2 *ADR*), и 2. Сертификат за возача возила за транспорт опасног терета који потврђује да возач испуњава све прописане услове да управља возилом за транспорт опасног терета (одредба 8.2.1.1 *ADR*) може да изда надлежно тело било које стране уговорнице *ADR*, уз обавезу сваке стране уговорнице Споразума *ADR* да прихвати овај сертификат (одредба 8.2.1.6 *ADR*).

што возила нису испуњавала техничке услове за превоз опасног терета, или због тога што нису желели да сертификате прибављају од надлежних органа Републике Србије.

Разговори у циљу решавања овог проблема настављени су, када је на састанку 19. априла 2016. године у Бриселу постигнут договор, којим се омогућава транспорт опасног терета преко административне линије, уз поштовање свих стандарда предвиђених конвенцијама *ADR*. Постигнутим договором укинута су „реципрочне“ мере које су 21. марта 2016. године уведене од стране Приштине.

Када је у питању имплементација постигнутог договора организована су два састанка са представницима Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Управе за транспорт опасног терета, као и пет привредних друштва која испоручују робу купцима на територији Косова и Метохије – *NIS, Petrol, LPG, Hipol, Standard gas*.

У овом извештајном периоду, који обухвата период од маја 2019. године до 15. јуна 2021. године, након постизања договора, Канцеларије раде на праћењу његове имплементације и спречавању појаве евентуалних нових проблема у овој области.

Новоотворене теме у Дијалогу

Нестала лица. У овом извештајном периоду дошло је до извесног напретка у Дијалогу Београда и Приштине и то током састанка који је одржан у оквиру нове рунде Дијалога у другој половини 2020. године. Том приликом две стране су постигле начелну сагласност око кључних принципа на којима би требало да се заснивају конкретна решења по овом питању.

С тим у вези стране су усагласиле ставове да би расветљавање судбине несталих лица требало да буде приоритет и да би ово питање требало решавати кроз неколико важних етапа. Тако је на састанцима начелно усаглашено да је за успешно расветљавање судбине несталих лица неопходан неометан приступ локацијама за које постоји основана сумња да се на њима налазе гробнице са посмртним остацима несталих, затим, потпуна сарадња са релевантним међународним субјектима у идентификацији посмртних остатака тих особа, као и обезбеђивање приступа релевантним архивским документима који би могли да расветле судбину несталих. Београд је у вези последњег инсистирао да се отвори архива терористичке организације тзв. Ослободилачке војске Косова– ОВК, чије постојање Приштина категорички негира.²⁷

Такође, ЕУ предлог не предвиђа формирање Заједничке комисија за имплементацију пре ступања на снагу аранжмана, услед чега би прихватање предлога значило да ће Приштина после потписивања имати одрешене руке да опструира спровођење договора. Због свега тога, српска страна не верује да документ који је ЕУ предложила може истински решити питање несталих, посебно када се има у виду динамика његове примене. Зато ће Београд наставити да инсистира да се у крајње решење уврсте суштински елементи који ће омогућити примену договореног.

²⁷ Приштина у потпуности негира постојање такве архиве, иако је својевремено у скупштини ПИС у Приштини постојала иницијатива за усвајање Закона о заштити ратних вредности ОВК.

Интерно расељена и избегла лица (ИРЛ). Током овог извештајног периода у оквиру нове рунде разговора која је одржана у другој половини 2020. године, постигнут је ограничен напредак и у области ИРЛ, јер су ставови две стране по овом питању веома различити.

У вези са овим питањем ЕУ је предложила документ којим би се решавање проблема ИРЛ формално ставило на терет „страна“. Београд овакав предлог категорички одбија образлажући да је на Приштини да обезбеди све услове за безбедан повратак и живот на њиховим огњиштима. Осим тога, ЕУ предлог је пројектован тако да се реализује кроз акциони план који би Приштина требало да усвоји тек три месеца по ступању на снагу тзв. Свеобухватног споразума. Да ствар буде неповољнија, тај Акциони план, који нема никакву формално-правну снагу, би требало да операционализује безлична начела која је ЕУ поставила у основном делу свог предлога – а који су тако уопштено формулисани да у пракси онемогућавају решавање овог питања.

Примера ради, приступ ЕУ представља скуп општечовечанских начела у којима стране позивају ИРЛ да се слободно врате, тврди се да ће све бити урађено да би они били заштићени и да ће им се створити услови за нормалан и одржив живот. То је управо оно што Приштина формално и декларативно ради протеклих 20 година, док у пракси омогућава и толерише физичко и имовинско-правно насиље према повратницима, и хапси их под оптужбама за наводне ратне злочине, спречава њихову економску одрживост, итд.

Као резултат, КиМ је територија на коју се вратио најмањи број прогнаних лица, глобално посматрано. У том смислу, минимални захтеви српске стране су да решење овог питања мора да почива на релевантним међународно-правним документима СБ УН, ЕУ, Савета Европе итд., и буде операционализовано кроз тзв. „Закон о повратку“.

Захтев Београда у том смислу је детаљно и исцрпно формулисан у предлогу који је предочен ЕУ, а он укључује јасно одређење конкретних механизма који морају да буду гарантовани поменутим актом ПИС у Приштини. Дакле, ради се о српским захтевима да право на повратак за ИРЛ и све њихове потомке буде трајно гарантовано, да они имају потпуну слободу да одаберу да ли ће се вратити у места из којих су прогнани или у неко друго место на КиМ, да ће уживати посебну правну заштиту, која ће значити посебно отежавајуће околности и увек максималне казне за лица која би учинила прекршаје и злочине против популације ИРЛ, да ће имати посебан механизам унутар полицијских и правосудних структура који ће се директно бавити њиховом заштитом, да ће им из буџета ПИС у Приштини трајно бити алоцирана финансијска средства за социјалну и економску самоодрживост њиховог живота у Покрајини, као и да ће имати олакшан приступ свим административним социјалним функцијама.

Економска сарадња. Током обновљеног Дијалога, јула 2020. године, стране су се у оквиру овог питања сагласиле у вези остваривања што интензивније међусобне економске сарадње у циљу побољшања животног стандарда грађана. У том смислу, српска страна је инсистирала на значај примене свих до сада постигнутих споразума који регулишу питања слободног протока људи, роба, услуга и капитала, и то у првом

реду споразума из области слободe кретања, *IBM*, узајамног признавања диплома, катастра, царина и царинског печата.

Отуда, постигнута начелна сагласност о садржају економске сарадње две стране, укључује све досадашње споразумне аранжмане постигнуте током Дијалога, који би требало да буду проширени у сферама сарадње на кључним инфраструктурним и инвестиционим пројектима, затим стварање поједностављених процедура за вршење електронских плаћања, као и неометано оснивање и функционисање компанија једне стране у оквирима надлежности друге, у складу са важећим прописима.

Кључни проблем по питању разговора о економској сарадњи је то што предвиђени Стални комитет, као механизам за имплементацију договореног који је у свом предлогу изнела ЕУ, нема јасно дефинисане конкретне оквире задатака, обавезе и овлашћења, затим динамику и начин рада, као и рокове за примену договореног.

Тако се предлог ЕУ исцрпљује у договору који заправо значи само да су се две стране договориле да о економској сарадњи разговарају у оквиру Сталног комитета - по закључењу договора о овом питању. Због тога српска страна сумња у одрживост и успешност овог приступа за истинску економску сарадњу усмерену на просперитет грађана, што ће наставити да аргументује у оквиру Дијалога, посебно у контексту да до те сарадње треба да дође тек неколико месеци након постизања тзв. Свеобухватног споразума.

IV Збирни преглед постигнућа рада Канцеларија

У оквиру своје надлежности, Канцеларије су израдиле укупно 331 преговарачких платформи, којима су обухваћене теме и питања у Дијалогу. Платформе су израђене, како за потребе радних група и експертских тимова, који су учествовали у дијалогу, тако и за потребе разговора високих државних званичника, а пре свега председника Владе.

У вези са преговарачким процесом, **реализована су укупно 457 састанака**. Састанци су реализовани са представницима ЕУ, али и са представницима међународних организација и страних држава које су се повремено бавиле питањима које су део Дијалога или индиректно, у мањој или већој мери, имају везе са преговарачким процесом. Теме ових састанака била су питања о којима се иначе разговарало у Дијалогу (Први споразум, технички споразуми, други договори), затим проблеми произашли из Дијалога, као и друга питања, која су у непосредној вези са Дијалогом и доприносе његовом успеху. Од укупног броја састанака, доминантан број је реализован у Бриселу и Београду, док су састанци одржавани и у Бечу, Берлину, Риму, Женеви и другим европским градовима. Састанци су одржавани и по централној Србији (Ниш, Куршумлија и друга места) и на Косову и Метохији (Грачаница, Косовска Митровица и Приштина).

Током преговарачког процеса постигнути су значајни резултати, од којих као најрелевантније издвајамо:

- Постизање четири договора 25. августа 2015. године, којима је отворена могућност спровођења споразума о Заједници српских општина, телекомуникацијама, енергетици и главном мосту на Ибру у Косовској Митровици;
- Постизање договора око принципа успостављања Заједнице српских општина, којој је признат посебан карактер, а у чијој је надлежности вршење јавних функција у области пуног надзора над локалном економијом, образовањем, здравственом и социјалном заштитом, урбаним и руралним планирањем и побољшањем услова живота повратника. ЗСО, која промовише интересе српске заједнице, имаће право да предлаже измене и допуне закона у областима сопствене надлежности, као и да покреће и учествује у поступцима пред судовима, укључујући и Уставни суд. Заједници је додељено и право својине над покретном и непокретном имовином, право сувласништва над предузећима, као и право да самостално закључује уговоре. Договорено је и да ће Заједница имати своје симболе, као и посебан буџет и да ће се финансирати из доприноса општина чланица, накнада за услуге које пружа, трансфера средстава ПИС, као и од стране Београда, међународних и других организација;
- Доследно је инсистирано на примени договора о полицији, пре свега на чињеници да регионални командант на северу КиМ мора бити Србин (командант полиције за четири општине на северу) и да само он може да координира активностима полиције на северу КиМ. Значајан део ангажовања односио се и на истрајавање око примене одредбе, да ће „састав полиције на северу одсликавати етнички састав становништва ове четири општине“;
- Споразум о правосудју створио је предуслове да се за Србе на КиМ обезбеди виши ниво правне сигурности у односу на затечено стање. С обзиром на то да је до сада била пракса да судије и тужиоци Албанци одлучују у случајевима када се процесуира и суди Србима, овим споразумом је створена значајно повољнија ситуација, у којој то више неће бити могуће. Од почетка примене овог споразума, тужиоци и судије који ће судити Србима на северу КиМ ће бити Срби. Такође, усаглашен је метод верификације одлука српских правосудних органа путем посебног документа тзв. „*validity appeal*“, а то значи да ће одлуке српских судова донете након 1999. године бити признате на територији КиМ, што до сада није био случај;
- Постизањем договора да Телеком формира ћерку компанију у Покрајини, обезбеђено је још снажније присуство националног оператора на овом простору и пружена могућност, не само заштите и јачања економских интереса нове компаније, већ и интереса и унапређења квалитета живота Срба у Покрајини. Договором око доделе 30 локација за базне станице ћерки компанији Телекома Србија, као и одговарајућих фреквенција, омогућен је сигнал мобилне телефоније²⁸ и коришћење 2G, 3G и 4G технологије за српско становништво северно и јужно од реке Ибра на КиМ, тамо где су већинске српске средине, али и на микролокацијама још четири манастира. Корисници „мтс“ мреже наставиће да користе досадашње бројеве

²⁸ На Бадње вече, 6. јануара 2017. године, становништву Штрпца и Брезовице је по први пут након 1999. године пуштен сигнал мтс мобилне телефоније.

телефона, по важећим тарифама. Један од најзначајнијих успеха из области телекомуникација јесте и пренос имовине Телекома, која се налази на Косову и Метохију, на ћерку компанију и допринос укупној вредности компаније Телеком;

- Решењима у имплементацији Споразума о слободи кретања омогућено је „да становници обе стране буду у могућности да слободно путују“. Како би се заштитила статусна неутралност, али и обезбедио нормалан живот Србима у Покрајини, постигнут је договор о наставку важења статусно неутралних „КС“ регистарских таблица за још пет година;
- По питању регионалног представљања, усклађивано је деловање институција око форме присуства представника Приштине на састанцима регионалних иницијатива и међународних организација. Активно се деловало у правцу онемогућавања покушаја Приштине да оствари чланство у међународним организацијама (UNESCO, INTERPOL и друге);
- У циљу унапређења слободе кретања, у оквиру интегрисаног управљања прелазима, решавана су и питања протока људи и роба преко административних прелаза. Усаглашене су мере и поступци како би се повећала њихова функционалност и унапредила оперативност служби на њима. Посебно су важна решења којима се допринело убрзању протока људи и роба преко прелаза и решења о питањима административних докумената која прате одређене робе (сертификати). Унапређене су и процедуре узајамне правне помоћи;
- Договором о осигурању возила, у изузетно сложеним околностима, заштићени су интереси наших грађана и Удружења осигураваача Србије. Овим договором решено је питање признавања полиса и укинати трошкови за додатно осигурање возила приликом преласка административне линије, чиме је не само унапређена слобода кретања, већ и дат допринос квалитету живота наших грађана. Предвиђена решења су допринела већој сигурности приликом обраде и накнаде штета и смањењу могућности кријумчарења возила;
- По питању транспорта опасног терета, како би се омогућила слободна трговина, али и задовољили прописани стандарди у овој области, постигнут је договор којим се омогућава транспорт опасног терета преко административне линије, уз поштовање свих стандарда предвиђених конвенцијама *ADR*. У овој области наша страна је прописала мере и процедуре које ће се примењивати у оквиру примене договора.

У постизању договора тражена су компромисна решења, али на начин да не угрожавају интересе српског народа и Републике Србије, као и да не буду у колизији са правном регулативом Републике Србије.

Доследно и у задатим временским роковима, спровођени су постигнути споразуми у оквиру дијалога, чиме је наша страна показала да је поуздан партнер и да је искрено посвећена нормализацији односа два народа. То је препознато од стране европских посредника и резултирало је отварањем првих преговарачких поглавља у процесу приступања ЕУ. И поред тога што је чланство у Европској унији стратешки циљ наше државе, важно је нагласити да су се обе Канцеларије и Влада Републике

Србије, пре свега, залагале и целокупно своје деловање у дијалогу са Приштином, базирале на очувању националних интереса и заштити права нашег народа на Косову и Метохији.

Током процеса преговора, стално је тражено покретање разговора о новим темама, које су од интереса за Републику Србију и српски народ, али и о оним темама које је Приштина покушавала да решава изван дијалога. С тим у вези, израђена су укупно **107 информативно-аналитичких материјала** о следећим питањима: 1) имовине Републике Србије, њених привредних субјеката и грађана на КиМ, 2) статуса и имовине Српске православне цркве, 3) избора и изборних правила, 4) заступљености Срба у ПИС (централним, независним и општинским) 5) поштовања људских и демократских права српског народа на КиМ, 6) поштанског саобраћаја, 7) железничког саобраћаја, 8) авио-саобраћаја, 9) јавних бележника, 10) повратка расељених и прогнаних и 11) питањима културног наслеђа.

Канцеларије су израдиле укупно **437** информативно-аналитичка материјала о питањима преговарачког процеса и актуелним темама, као и имплементацији постигнутих договора, како за потребе припреме и извештавања председника Републике и председника Владе, тако и за потребе Координационог тела за преговоре, а у одређеним приликама и за потребе других званичника Владе Републике Србије.

Канцеларије од самог почетка пружају и стручну помоћ представницима Срба са КиМ по свим питањима, која су директно или индиректно повезана са преговарачким процесом. Рад Канцеларија у овом домену резултирао је пружањем правне помоћи у вези са: достављањем и образлагањем одговора на захтев за оцену уставности споразума о ЗСО пред тзв. Уставним судом Косова; вођењем судског поступка о статусу имовине манастира Високи Дечани; процесом спречавања приватизације РМХК „Трепча“; решавањем питања Брезовице; пружањем помоћи компанији Телеком у изради неопходних правних аката, проналажењем прихватљивог решења за замену привремених таблица и возачких дозвола; правном подршком у оспоравању настојања Приштине да усвоји законе који су штетни или против интереса српског народа и Републике Србије.²⁹

Канцеларије су у непрекидној комуникацији са ЕУ посредницима настојале да спрече поступке Приштине којима се прејудииира исход питања која још нису отворена у дијалогу, а за чије је разматрање суштински заинтересован Београд (питања СПЦ, имовине, избора и изборних правила итд.).

За процес припреме и реализације преговора са ПИС у Приштини изузетну важност имају послови координације и техничке организације процеса Дијалога, како у земљи, тако у иностранству. У том смислу је вођена интензивна писана и усмена комуникација са: представницима институција Републике Србије који непосредно учествују у процесу преговора; техничким и стручним службама Министарства спољних послова и релевантних дипломатско-конзуларних представништава у иностранству, посебно сталном Мисијом Републике Србије при ЕУ у Бриселу,

²⁹ Закон о стратешким инвестицијама, Закон о Трепчи, Закон о попису становништва на северу КиМ, Закон о Агенцији за поређење и верификацију имовине, као и Закон о Агенцији за приватизацију.

техничким и стручним службама Министарства унутрашњих послова, као и надлежним службама Владе.

Извршење наведених послова, у техничком смислу, остваривано је кроз непосредну реализацију састанака са представницима институција Републике Србије, ЕУ, представницима Срба са Косова и Метохије и представницима ПИС, како у земљи, тако у иностранству.

У циљу испуњења правно-финансијских захтева реализован је обиман посао израде административних докумената и проведене бројне прописане процедуре.

Од почетка рада Канцеларије преведено је преко 756 докумената (платформе, информације, извештаји, билтени, преписке итд.) што представља више од 3.887 преведених страна, са / на српског и енглеског језика. Реализован је и усмени консекутивни превод са / на енглески / српски језик, за потребе одржавања састанака у Београду, Бриселу, Нишу, Приштини, у укупном трајању од више десетина сати.

Формирањем Канцеларије за преговоре уведено је и вођење јединствене и централизоване архиве свих докумената израђених у току преговарачких активности и имплементације договора. С тим у вези, о самом преговарачком процесу и свим активностима које из њега проистичу, формиране су посебне базе података које се чувају у писаној и у електронској форми.